de Rechtspraak

JAARPLAN 2022

RECHTSPRAAK MAAKT SAMENLEVEN MOGELIJK

INHOUD

Voorwoord		**3**
1	**Inleiding**	**5**
2	**Het dagelijks werk in 2022**	**7**
2.1	Rechtspreken in 2022	8
2.2	Rechtspreken in (post) coronatijden	10
2.3	Kwaliteit	14
2.4	Veiligheid	17
2.5	Modernisering Wetboek van Strafvordering	19
3	**Werken aan de toekomst**	**21**
3.1	Tijdigheid en voorspelbaarheid	23
3.2	Digitalisering en laagdrempelige toegang	26
3.3	Samenwerken in netwerken	29
3.4	De menselijke maat	33
3.5	Diversiteit en inclusie	35
3.6	HRM en organisatieontwikkeling	37
4	**Financiën**	**40**
4.1	Financiering van de Rechtspraak	40
4.2	Financieel beeld 2022	40
4.3	Financiële gevolgen van COVID-19	42
4.4	Prognoses instroom en productie 2022	42
4.5	Beschikbare middelen en verwachte kosten 2022	44
5	**Risico's en risicobeheersing**	**48**
6	**Strategische Evaluatie Agenda**	**53**

VOORWOORD

In dit jaarplan van de Rechtspraak laten wij zien waar onze de prioriteiten in 2022 liggen. U leest bijvoorbeeld hoe wij de tijdigheid en voorspelbaarheid van rechtspraak vergroten en hoe we de toegang tot het recht verbeteren. Dit doen wij onder meer door drempels weg te nemen en door digitaal toegankelijker te worden. We bewaken de menselijke maat en brengen hem waar nodig terug. U leest over rechtspreken in (post) coronatijden en welke monsterklus schuilgaat achter de modernisering van het Wetboek van Strafvordering. Het is een selectie uit de vele plannen en ontwikkelingen die terugkomen in dit jaarplan.

We kunnen over 2022 met zekerheid zeggen dat veel onzeker is. De coronacrisis heeft haar weerslag op iedereen, dus ook op onze mensen en organisatie als geheel. Maar het is óók een jaar met een hoopvol begin. Een nieuwe ministersploeg is aan de slag gegaan, op basis van een regeerakkoord dat het belang van de democratische rechtsorde benadrukt. Het nieuwe kabinet investeert structureel in de justitieketen, waaronder jaarlijks ongeveer 150 miljoen euro extra voor de Rechtspraak. We zijn benieuwd hoe deze voornemens in de praktijk worden vertaald. Wij staan hoe dan ook klaar om bij te dragen aan het hoognodige onderhoud van de rechtsstaat. En aan verdere versterking daarvan. Want als de samenleving in de Rechtspraak investeert, dan mag zij ook iets van ons terugverwachten.

Nederland lijkt een land waar alles goed geregeld is. Maar ons systeem kent kwetsbaarheden die al langere tijd sluimeren. Ze zitten diep en zijn soms structureel. De toeslagenaffaire is er een symptoom van, met hartverscheurende gevolgen. Ergens is de menselijke maat verloren gegaan. Het is tijd om hem terug te vinden. Dit begint bij reflectie, bij het onder ogen zien van het eigen aandeel. Zoals bestuursrechters bij rechtbanken deden toen zij openhartig spraken over hún rol in de toeslagenaffaire. Andere instituties deden dat trouwens ook: de Raad van State, het parlement en het toenmalige kabinet, dat zijn bestuurlijke verantwoordelijkheid nam. Het zijn te prijzen stappen, maar bij een onderwerp als dit – met zoveel gedupeerden – past in eerste instantie vooral bescheidenheid. Die houding mag echter niet leiden tot een terugtrekkende beweging. Tot het verkleinen van de eigen rol, uit angst om opnieuw fouten te maken.

Reflectie moet juist leiden tot een fundamenteel gesprek, gericht op versterking van onze rechtsstaat. Het moet ons als Rechtspraak gevoeliger maken voor wat in de samenleving gebeurt, zodat we daar – binnen de kaders van het recht – naar kunnen handelen. Daarbij hoort ook dat we onze uitspraken extra legitimeren door ze goed en begrijpelijk te motiveren. Niet alleen omdat de juridische werkelijkheid niet altijd hetzelfde is als de werkelijkheid van alledag. Maar ook omdat we zo kunnen uitleggen wat een samenleving mag en kan verwachten van zijn rechters. Dat ze deskundig, integer, onpartijdig en onafhankelijk kijken naar de zaak die voorligt. Maar ook dat hun werk soms meer tijd kost dan mensen misschien gewend zijn in een snelle, moderne samenleving waarbij met een druk op de knop de volgende bestelling is geplaatst. Aan zulke verwachtingen kunnen we doorgaans niet voldoen. Goede en zorgvuldige rechtspraak is tijdig, maar kost wel tijd.

Waar we sneller kunnen, gaan we dat doen. Maar de tijd – en daarmee het geld – die zorgvuldige rechtspraak kost, mag geen argument zijn om de rol van de rechter te verkleinen. Bij een eerdere gelegenheid noemde ik als voorbeeld het plan om zonder voorgaande strafrechtelijke veroordeling goederen en geld van criminelen te ontnemen. Is zo'n plan met goede waarborgen omgeven? Of neem bijvoorbeeld de uitbreiding van het kindgesprek waardoor rechters kinderen niet vanaf 12 jaar, maar al vanaf 8 jaar kunnen uitnodigen om te praten over een juridische procedure die hen raakt. Een mooi plan dat jongere kinderen een stem geeft en de rol van de rechter niet verkleint maar juist vergroot. Helaas sneuvelt het in schoonheid omdat er geen extra geld voor beschikbaar komt.

Als je de rechter buitenspel zet, ga je voorbij aan de rol van rechtspraak in de samenleving. De rechter is er niet alleen om conflicten te beslechten en daders te berechten. Hij is er ook om rechtsbescherming te bieden, bijvoorbeeld aan het individu tegenover een machtige overheid. Of om de minderheid te beschermen tegen de meerderheid, zodat niet alleen maar het recht van de sterkste geldt. Met zijn uitspraken vervult de rechter een normerende rol in de samenleving, zodat mensen weten waar zij aan toe zijn. Hij bewaakt die norm en sanctioneert als onze gezamenlijke afspraken worden geschonden. Waar regels ontbreken of de norm niet duidelijk is, vult de rechter nader in. Deze vele rollen maken de rechter uniek.

Rechtspraak is geen product, het is het fundament onder onze manier van leven. Daarom waarschuw ik voor het marginaliseren ervan, bijvoorbeeld door delen van de rechtspraak uit te besteden aan de markt. Bij rechtsbescherming past geen acquisitie. Onpartijdigheid is geen 'unique selling point'. Onafhankelijkheid is geen extra optie, die kan worden bijgekocht.

De derde staatsmacht vervult een bijzondere positie binnen onze democratische rechtsorde. Door zijn onafhankelijkheid en benoeming voor het leven heeft de rechter als vanzelf ruimte om te beschouwen. Ruimte om in vrijheid tegenwicht te bieden aan de waan van de dag. Zo kan hij fundamentele waarden beschermen, zelfs als het in het heetst van de strijd misschien logisch lijkt die waarden terzijde te schuiven. Omdat er geen geld voor is, een snelle oplossing nodig is of omdat compromissen moeten worden gesloten. Daarom is het goed dat de rechter een tegenmacht vormt en erop let dat de mens centraal staat, de rechtsstaat leidend blijft en we geen stappen terug doen als het gaat om rechtvaardigheid.

Ik nodig u uit om verder te lezen over onze voornemens voor 2022. Laat 2022 vooral een jaar zijn waarin de noodzakelijke ruimte aan de rechter wordt gegund zodat de samenleving zoveel mogelijk baat kan hebben bij zijn vakmanschap. Een jaar waarin geen zaken bij hem worden weggehouden, maar de toegang tot het recht juist wordt verbeterd en de rechter kan doen waarin hij goed is: bepalen wat recht is en oog en oor hebben voor hen die voor hem staan. Ik hoop op een jaar waarin wij allemaal zien dat we iets moois in handen hebben. Iets waar we zuinig op moeten zijn.

Henk Naves,
Voorzitter Raad voor de rechtspraak

Onderschrift:
Dit voorwoord is gebaseerd op de nieuwjaarstoespraak die Henk Naves op 13 januari 2022 uitsprak. De toespraak is te zien op rechtspraak.nl.

1 INLEIDING

De medewerkers van 11 rechtbanken, 4 gerechtshoven, 2 bijzondere colleges en 4 landelijke diensten zetten zich dagelijks in voor onze samenleving en onze rechtsstaat. Samen vormen zij de Rechtspraak en werken zij aan haar missie en visie. Dit jaarplan beschrijft hoe de Rechtspraak in 2022 en in een aantal jaren daarna haar missie ten dienste van de samenleving realiseert.

De missie beschrijft de kern van waar de Rechtspraak voor staat; wat ons bestaansrecht is.

Missie
De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

De visie geeft aan waar de Rechtspraak voor gaat. Het is ons beeld van een succesvolle toekomst gericht op het jaar 2030 en vormt de drijfveer voor en reden achter beleidskeuzes.

Visie
De Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.

Uit de missie en visie vloeit de Agenda van de Rechtspraak voort. Deze agenda omvat 5 doelen waaraan de komende jaren met prioriteit wordt gewerkt. Het zijn de eerste stappen richting het realiseren van de ambities uit de visie.

Agenda van de Rechtspraak

1. Rechtspraak is tijdig en voorspelbaar.

2. Toegang tot de rechter wordt digitaal en op laagdrempelige wijze verleend. Voor rechtzoekenden die onvoldoende in staat zijn om mee te doen aan digitaal toegankelijke rechtspraak, wordt toegang tot de rechter gefaciliteerd.

3. De Rechtspraak werkt actief samen in netwerken en is daarin betrouwbaar. Deze samenwerking is niet vrijblijvend. Bij die samenwerking blijft de onafhankelijke en onpartijdige rol van de rechter gewaarborgd.

4. De Rechtspraak werkt met een menselijke maat. Medemenselijkheid is bepalend voor de manier waarop wij ons werk uitvoeren. Wij zien de mens achter het juridische dossier. Onze communicatie kent een persoonlijke benadering waar dat kan.

5. De Rechtspraak is divers samengesteld en zorgt voor inclusiviteit. Dat wil zeggen dat wij ervoor zorgen dat iedereen zich thuis voelt in de organisatie en daar zichzelf kan zijn. Wij creëren kansen voor het leren van elkaar en werken samen. Wij worden gedreven door de in de missie geformuleerde waarden. Bestuurders en managers stimuleren eigenaarschap bij een ieder die voor de Rechtspraak werkt en geven hen vertrouwen.

Dit jaarplan is een concrete uitwerking van de Agenda van de Rechtspraak voor 2022 en enkele jaren daarna. In hoofdstuk 2 beschrijven we hoe ons dagelijks werk eruit ziet. In hoofdstuk 3 laten we zien wat we vanaf 2022 willen gaan doen om de Rechtspraak nog beter te maken. Hoofdstuk 4 behandelt de financiën, gevolgd door hoofdstuk 5 over de risico's en hoe wij die menen te beheersen en hoofdstuk 6 gaat over de Strategische Evaluatie Agenda. In het regeerakkoord van het kabinet Rutte IV staat dat extra geld beschikbaar komt voor de Rechtspraak. Omdat dit bedrag nog geconcretiseerd moet worden, zijn de gevolgen niet opgenomen in dit jaarplan voor 2022.

2

HET DAGELIJKS WERK IN 2022

De Rechtspraak wil en zal er alles aan doen om haar ambitieuze visie te verwezenlijken. Onze visie is niet vrijblijvend; ze mag geen papieren werkelijkheid zijn. Ze moet in de praktijk effect sorteren. Rechtzoekenden, maar ook de medewerkers van de Rechtspraak, moeten de door ons bepleite rechtvaardigheid, toegankelijkheid, tijdigheid, maatschappelijkheid en transparantie ervaren. Dag in, dag uit.

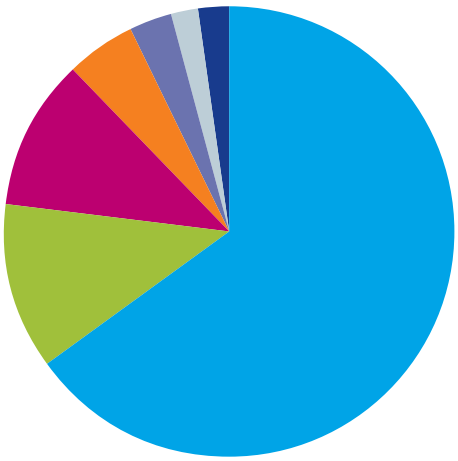
Onze visie is ons dagelijks werk. De Rechtspraak dient in alle opzichten van topniveau te zijn, extern en intern. Alleen dán kunnen we het vertrouwen van de samenleving in de Nederlandse rechtspraak hoog houden.

2.1 RECHTSPREKEN IN 2022

Alle Rechtspraakmedewerkers zetten zich in 2022 vanzelfsprekend weer vol in voor de kerntaak van de Rechtspraak: rechtspreken. Ruim 2.600 rechters en 9.400 gerechtsambtenaren streven naar kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante en efficiënte afhandeling van ruim 1,7 miljoen rechtszaken.

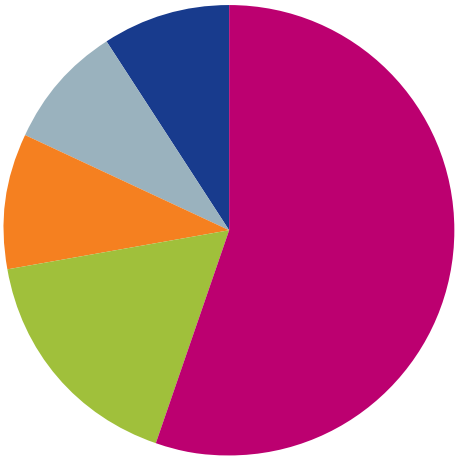
Figuur 1 Rechtszaken bij rechtbanken 2022

Rechtszaken bij rechtbanken 2022
(prognose)
Totaal: ±1.600.000

- Kanton: 65%
- Civiel handel: 12%
- Straf: 11%
- Civiel familie: 5%
- Vreemdelingenkamers: 3%
- Bestuur: 2%
- Belasting: 2%

Figuur 2 Rechtszaken bij gerechtshoven en CRvB 2022

Rechtszaken bij gerechtshoven en Centrale Raad van Beroep (CRvB) 2022
(prognose)
Totaal: ±55.000

- Straf: 56%
- Civiel handel: 17%
- Civiel familie: 10%
- Centrale Raad van Beroep: 9%
- Belasting: 8%

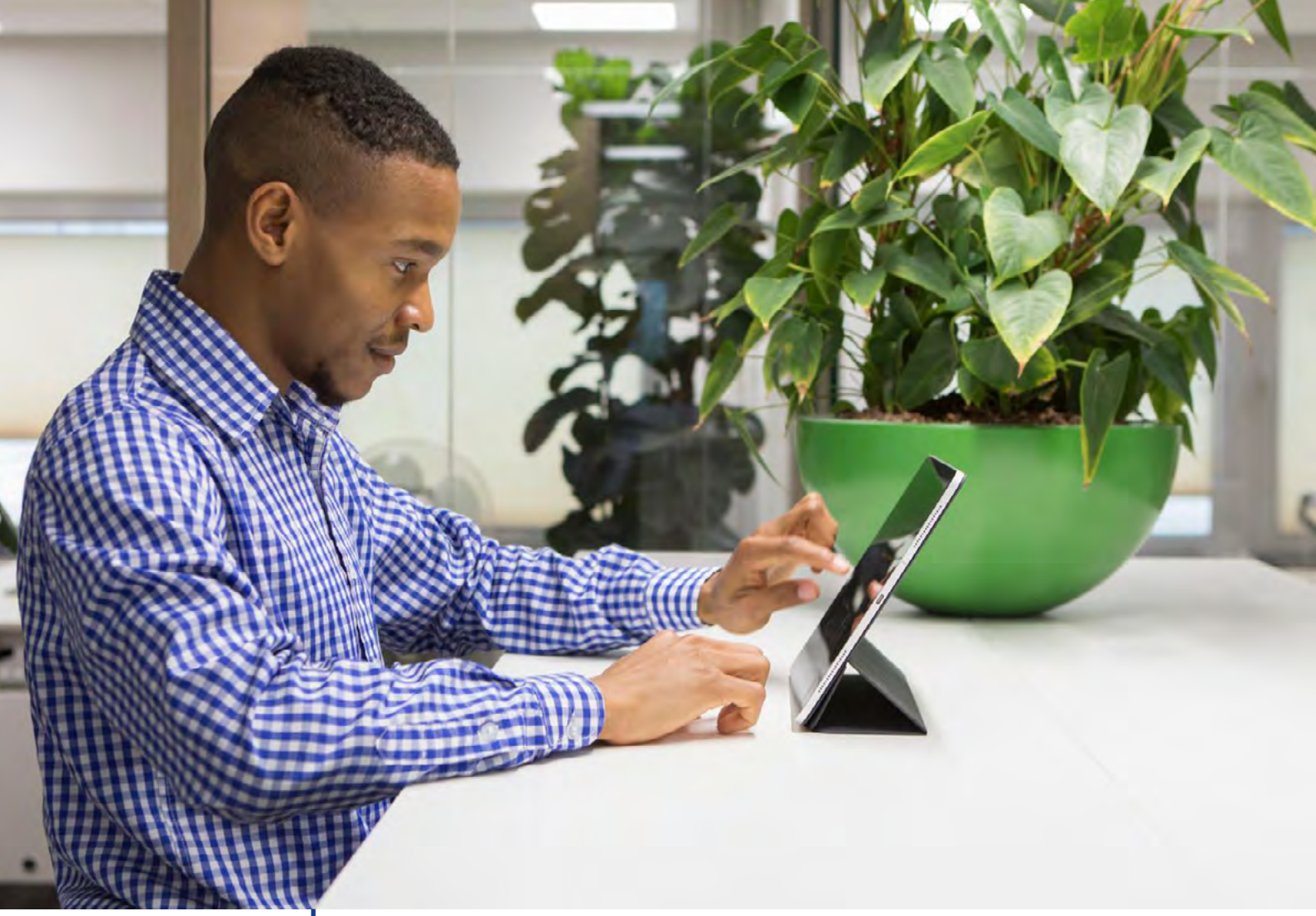
In 2022 zal het grootste deel (65 procent) van de rechtszaken in eerste aanleg worden afgehandeld door de **kantonrechter**. Het gaat bijvoorbeeld om civiele zaken tot 25.000 euro (vaak incassozaken, arbeidszaken, huurzaken, consumentenzaken en lichte strafzaken zoals snelheidsovertredingen). Van oudsher is kanton in aantallen veruit de grootste zaakcategorie. Omdat kantonzaken over het algemeen minder complex zijn, zijn ze meestal wel minder tijdsintensief dan andere zaken. Qua tijdsbesteding is kanton dan ook niet de grootste groep rechtszaken.

Ook de civiele zaken die niet onder kanton vallen, vormen in 2022 een groot deel van het werk voor de rechter in eerste aanleg (17 procent). De civiele rechter doet uitspraken in conflicten tussen particulieren en/of organisaties onderling, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen handelszaken en familiezaken. Denk aan een echtscheiding, faillissement of een conflict over letselschade.

Strafzaken zijn het meest in het nieuws, maar vormen een relatief kleine groep zaken bij de rechtbanken (11 procent). In hoger beroep zijn strafzaken daarentegen juist de grootste groep zaken (56 procent).

Tot slot vormen de verschillende typen **bestuursrechtzaken** een belangrijke, maar wel kleinere categorie bij de rechtbanken (7 procent). In deze zaken staan besluiten van de overheid centraal, bijvoorbeeld over vergunningen of uitkeringen. Vaak worden belastingzaken en vreemdelingenzaken als aparte categorie binnen het bestuursrecht genoemd.

Het volledige overzicht van de instroom en (verwachte) afhandeling van rechtszaken (productie) is opgenomen in hoofdstuk 4.

2.2 RECHTSPREKEN IN (POST) CORONATIJDEN

Visie op online zittingen

Tijdens de coronacrisis is veel ervaring opgedaan met online zittingen. De Rechtspraak wil de mogelijkheid tot het houden van online zittingen ook na corona voortzetten. Het uitgangspunt blijft dat zittingen fysiek plaatsvinden. In aansluiting op maatschappelijke behoeften, kan in specifieke gevallen een zitting ook online plaatsvinden. Rechtsbeginselen als aanwezigheidsrecht, toegankelijkheid en tijdigheid zijn belangrijke aspecten die in de afweging zullen worden meegenomen.

Daarnaast worden ook veiligheidsaspecten in overweging genomen. Het is in een concreet geval aan de individuele rechter om te beslissen of de rechtszaak (deels) online dan wel fysiek wordt behandeld. De kwaliteit en ondersteuning van de online zitting moeten zijn gewaarborgd. De komende jaren werkt de Rechtspraak aan de verbetering van online zittingen. Waar regelgeving nu nog online zittingen onmogelijk maakt, zullen voorstellen worden gedaan om de wet te wijzigen.

De Rechtspraak wil met de ontwikkeling van online zittingen aansluiten op wensen en behoeften uit de maatschappij. Hoe we dit kunnen doen binnen de eisen van een goed en rechtvaardig proces is een interessante en noodzakelijke zoektocht. Het is aan de rechter om af te wegen of een online zitting een gelijkwaardig alternatief is in een concrete zaak. Hierbij spelen vele factoren een rol, zoals de aard van de zitting, de belangen en de persoonlijke omstandigheden van de procesdeelnemers.

Judith Boeree, bestuurslid CRvB en voorzitter van de projectgroep online zittingen

Lange wachttijden tasten het vertrouwen in de Rechtspraak aan. Dat is een groot probleem. Als ik een monteur bel om mijn wasmachine te repareren en hij levert niet wat hij heeft toegezegd, dan zoek ik een ander. Bij de Rechtspraak kan dat niet; daar valt niets te kiezen. Als wij het draagvlak in de samenleving verliezen, is dat een aanslag op de rechtsstaat. Dat klinkt zwaar, maar het is waar. Ik wil graag helpen om daar wat aan te doen.

Betteke Boogaard helpt als gepensioneerd rechter mee om corona-achterstanden in te lopen

Inlopen coronagerelateerde achterstanden

De werkvoorraden in misdrijfzaken die door de coronacrisis zijn opgelopen, zijn in 2021 nagenoeg volledig teruggebracht naar het niveau van voor de coronacrisis. Daarom zijn eind 2021 de tijdelijke maatregelen gestopt die noodzakelijk waren om de opgelopen werkvoorraden weg te werken (zoals het behandelen van zaken door 1 rechter in plaats van 3 rechters en meer zaken door het Openbaar Ministerie (OM) met een strafbeschikking dan door de politierechter laten afhandelen.

Voor overtredingen geldt dat er nog wel een flinke, door de coronacrisis, opgelopen werkvoorraad is. Per 1 oktober 2021 is echter de inloopkamer strafrecht gestart. Deze zal tot eind 2022 doorlopen. Met de inloopkamer zullen in 2022 tussen de 20.000 en 25.000 zaken worden afgedaan. Daarmee wordt een groot deel van de door de coronacrisis opgelopen werkvoorraad in overtredingszaken ingelopen.

Binnen de Rechtspraak en in de rest van de strafrechtketen is de capaciteit in algemene zin ontoereikend. Er zijn onder andere te weinig rechters om alle zaken af te doen. Er zijn ook signalen dat de zaken zwaarder worden. De dossiers zijn groter, op zitting is veel meer tijd en aandacht voor slachtoffers en er is sprake van minder, maar wel zwaardere criminaliteit. Dat legt een groot beslag op de Rechtspraak en betekent dat we gemiddeld per zitting minder zaken af kunnen doen. Samen met het Openbaar Ministerie zal de Rechtspraak in 2022 daarom werken aan een plan om deze structurele opgave het hoofd te bieden en verder te werken aan tijdige rechtspraak.

Visie op thuiswerken

Door de coronacrisis zijn veel medewerkers van de Rechtspraak grotendeels of geheel thuis gaan werken. Dat was voor de Rechtspraak een grote verandering die waardevolle lessen heeft opgeleverd. Medewerkers waren vaak positief over de efficiëntie en de productiviteit van het werken op afstand. Hierdoor ontstond soms ruimte om klussen op te pakken die eerder waren blijven liggen. Er was in veel gevallen een betere balans tussen werk en privé en er was meer ruimte om het werk naar eigen inzicht in te delen. Medewerkers hoefden minder te reizen en online vergaderen biedt betere mogelijkheden om met een grote groep te overleggen.

Keerzijde van het thuiswerken was het verminderde persoonlijke contact met collega's, waardoor soms minder betrokkenheid bij de organisatie werd ervaren, er minder spontante kennisdeling plaatsvond en het inwerken van nieuwe medewerkers werd bemoeilijkt. De Rechtspraak gelooft dat met een combinatie van thuis én op locatie werken de positieve kanten van meer thuiswerken worden behouden en de negatieve kanten worden beperkt.

De gerechten en landelijke diensten hebben daarom besloten dat thuiswerken onderdeel blijft van de manier van werken binnen de Rechtspraak. Thuiswerken draagt bij aan de slagkracht en effectiviteit ten behoeve van de rechtzoekenden en past bij aantrekkelijk en goed werkgeverschap. Het draagt ook bij aan vermindering van reisbewegingen en daarmee aan de duurzaamheidsdoelstelling van de Rechtspraak.

Het is verheugend dat de Rechtspraak zich in 2021 aan het Actieplan Klimaatneutrale Rechtspraak 2030 heeft verbonden en ook op deze manier actief bijdraagt aan een duurzame samenleving. In het actieplan staan 29 maatregelen die we gaan uitvoeren om zo onze ecologische voetafdruk te verkleinen. Er komen bijvoorbeeld zonnepanelen op daken, we gaan elektrisch rijden, minder papier verbruiken en nog veel meer.

Nicole Klein Middelink, adviseur duurzaamheid Raad voor de rechtspraak

Deskundigheid is belangrijk voor de kwaliteit van ons werk. Een basis voor gezag en vertrouwen. De samenleving heeft terecht hoge verwachtingen van ons. Daarom vind ik het belangrijk dat we onze kennis en kunde zoveel mogelijk met elkaar delen, zodat we aan die verwachtingen kunnen voldoen. Ik zie daarvan al mooie voorbeelden, zoals de kennisdossiers in Mijn Kennis Omgeving (MKO) die voor alle collega's toegankelijk zijn gemaakt en hoe in gerechtsoverstijgende netwerken kennis en ervaringen worden uitgewisseld.

Harry Koster, kennisarchitect Raad voor de rechtspraak

2.3 KWALITEIT

Goede rechtspraak doen we samen. Rechters die rechtspreken, juridisch medewerkers die ondersteunen, administraties die de zaakbehandeling in goede banen leiden, de facilitaire diensten en IT'ers die ervoor zorgen dat de Rechtspraak fysiek en digitaal toegankelijk is en bedrijfsvoering die zorgt dat we samen als organisatie fungeren. Iedereen is een schakel en draagt bij aan kwaliteit. Kwaliteit maken we samen.

Deskundigheid en de organisatie van kennisdeling

Alle medewerkers binnen de Rechtspraak zijn deskundig. De organisatie maakt het mogelijk dat zij doorlopend investeren in hun eigen kennis en die van collega's. Kennisontwikkeling, kennisdeling en permanente educatie zijn daarin van cruciaal belang. De ambitie van de Rechtspraak is het waarborgen en optimaliseren van een professionele en gestructureerde lokale en landelijke kennisorganisatie voor de juridische professional, waarin kennis en opleiding centraal staan.

Met het programma Organisatie van kennis (2019) is een goed fundament gelegd voor de kennisorganisatie en daarmee het waarborgen en delen van kennis door en voor de juridische professionals. Hierin spelen landelijke expertgroepen, kennisportalen en lokale kennisfunctionarissen (kwaliteitscoördinatoren en stafjuristen) een belangrijke rol. In 2022 volgt de Rechtspraak kritisch of de huidige kennisarchitectuur werkt zoals deze is bedoeld.

Professionele standaarden

Om de kwaliteit van rechtspraak verder te waarborgen, is de Rechtspraak in 2016 gestart met het werken volgens professionele standaarden. Dit zijn kwaliteitsstandaarden die rechters zelf via landelijke overleggen van rechters hebben ontwikkeld om de inhoudelijke kwaliteit van hun werk te verankeren en te bevorderen. Met het vastleggen van deze standaarden laten rechters zien wat goede rechtspraak is. De standaarden zijn dynamisch. Als dat nodig is, worden ze aangepast aan vakinhoudelijke en maatschappelijke veranderingen.

De professionele standaarden hebben zich ontwikkeld tot een volwaardig kwaliteitsinstrument. De doorlopende ontwikkeling van de professionele standaarden krijgt in 2022 weer veel aandacht. De Rechtspraak gaat onder meer de rol van de juridisch medewerker uitwerken in professionele standaarden.

Kwaliteitsonderzoek

Zorg voor kwaliteit vergt ook onderzoek. Wat gaat er goed en wat kan beter? Om te leren en te ontwikkelen, is het belangrijk om met eigen maar ook externe inzichten te reflecteren op hoe we ons werk doen. In 2022 onderneemt de Rechtspraak een aantal belangrijke activiteiten als het gaat om kwaliteitsonderzoek.

Elke 4 jaar wordt de zorg voor kwaliteit binnen de Rechtspraak geëvalueerd. In 2022 worden de gerechten en de Raad voor de rechtspraak bezocht door een onafhankelijke, en grotendeels externe, visitatiecommissie. De visitatie heeft tot doel het bevorderen van kwaliteitsverbetering in de Rechtspraak. Tijdens deze bezoeken voert de visitatiecommissie gesprekken met bestuurders, rechters en andere medewerkers. Het thema van de aankomende visitatie is hoe de Rechtspraak in de praktijk werkt met de ingevoerde professionele standaarden.

Ook zal de Rechtspraak in de loop van 2022 een nieuw instrumentarium voor medewerker- en klantonderzoek in gebruik nemen. Na een onafhankelijk uitgevoerde evaluatie van het medewerkers- en klantwaarderingsonderzoek (MWO en KWO) van de Rechtspraak, is in 2021 ingezet op herinrichting van deze instrumenten. Maatwerkuitvoering en een verbeterd handelingsperspectief staan hierin centraal. Uitgangspunt blijft het structureel verkrijgen van feedback van zowel medewerkers als ‘klanten’: rechtzoekenden en professionele partijen die in aanraking komen met de Rechtspraak. We hebben feedback nodig om te kunnen leren en verbeteren en om landelijk te kunnen vergelijken.

”De rechter spreekt in principe via zijn of haar uitspraak. Daarom is het van belang dat zoveel mogelijk mensen uit de tekst zelf kunnen halen wat de rechter heeft geoordeeld en waarom. Van oudsher werden uitspraken vooral geschreven met juridisch geschoolde lezers voor ogen. De laatste jaren zie ik dat gelukkig veranderen. Steeds meer rechters schrijven nu begrijpelijker teksten voor een groter publiek. Dat is een positieve ontwikkeling.

Geerke van der Bruggen, taalcoach bij verschillende gerechten

2.4 VEILIGHEID

In 2021 is het dreigingsniveau voor bij sommige rechtszaken betrokken mensen wederom toegenomen. Het aantal mensen dat bescherming krijgt, is verder gestegen. Rechters en andere procesdeelnemers worden bij zaken met een verhoogd risico beveiligd en hoog risicozittingen vinden onder steeds strengere veiligheidsmaatregelen plaats. De structurele samenwerking met de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), OM, politie, advocatuur, en media blijkt hierin van grote waarde.

Ook in 2022 worden de consequenties van het verhoogde dreigingsniveau voor de bewaking, beveiliging en weerbaarheid van te beschermen personen binnen de Rechtspraak nauwlettend bekeken. Bestaande weerbaarheidsmaatregelen worden, waar nodig, verder verstevigd en/of uitgebreid. Er wordt gekeken naar wat we van andere organisaties kunnen leren, ook internationaal. Activiteiten vanuit de interne coördinatiegroep veiligheid Rechtspraakmedewerkers worden voortgezet, nieuwe beheersmaatregelen worden ontwikkeld en, indien noodzakelijk, direct toegepast.

Een steeds belangrijker onderdeel van de weerbaarheidsmaatregelen heeft betrekking op digitale veiligheid en beveiliging, bijvoorbeeld door de toename van doxing[1], waarmee Rechtspraakmedewerkers steeds vaker te maken krijgen.

Extra beveiligde zittingslocaties

De druk op de bestaande extra beveiligde zittingslocaties (de Bunker in Amsterdam en het Justitieel Complex Schiphol) neemt in 2022 verder toe. Oorzaken hiervan zijn een toename van het aantal complexe liquidatie- en ondermijningszaken, naast al lopende strafzaken zoals Marengo en Eris. Ook het MH17-proces vraagt om capaciteit. Er wordt gewerkt aan verbetering van het landelijk toewijzingssysteem van risicovolle zittingen aan de hiervoor geschikte zalen. Een goede risicoanalyse per risicovolle zaak is hierin onontbeerlijk.

De bouw van een nieuw justitieel complex in Vlissingen – inclusief hoog beveiligde zittingslocatie – wordt voorbereid. Daarnaast heeft het kabinet-Rutte III geld vrijgemaakt voor een nieuwe extra beveiligde zittingslocatie ten noorden van de grote rivieren als alternatief voor de Bunker. De commissie-Brouwer heeft in juni 2021 geadviseerd over de plaats en de functionele eisen van de extra beveiligde zittingslocatie. De effecten en consequenties van dit advies worden uitgewerkt.

1 Het (doorgaans online) delen van privégegevens om iemand te intimideren.

2.5 MODERNISERING WETBOEK VAN STRAFVORDERING

Het Wetboek van Strafvordering wordt gemoderniseerd, omdat het oude wetboek een lappendeken was geworden van later ingevoegde bepalingen. Het is hoog nodig een heldere structuur te bieden en het wetboek aan te passen aan de moderne, digitale tijden en nieuwe jurisprudentie. De Rechtspraak is gematigd positief. Vernieuwing is zinvol, maar er zijn enkele inhoudelijke bezwaren tegen de nieuwe wettekst. De implementatie wordt een grote uitdaging die de nodige druk zal leggen op de Rechtspraak.[2] Daarnaast zal de invoering een grote financiële impact hebben. De verwachte implementatiekosten worden geschat op 33 tot 40 miljoen euro. De structurele jaarlijkse kosten na implementatie zijn geschat op 15,7 miljoen euro.[3]

2 Over het implementatietraject, zie het rapport van de Commissie modernisering Wetboek van Strafvordering: Eindrapportage implementatiestrategie | Rapport | Rijksoverheid.nl

3 Zie het rapport van de Commissie modernisering Wetboek van Strafvordering: Eindrapportage Kostenraming Implementatie nieuw Wetboek van Strafvordering | Rapport | Rijksoverheid.nl

De fase van formele consultatie is afgerond en het wetsvoorstel ligt voor advies bij de Raad van State. Er wordt op het gebied van wetgeving nog gewerkt aan de Invoeringswet, die onder meer het overgangsrecht behelst, en aan uitvoeringsbesluiten. De Innovatiewet Strafvordering maakt het mogelijk om vooruitlopend op de inwerkingtreding van het nieuwe wetboek te experimenteren met een aantal bepalingen.

Daarvoor zijn 5 pilots in voorbereiding op het gebied van audiovisuele verslaglegging, mediation, prejudiciële vragen, gegevens na inbeslagneming en bevoegdheden van de hulpofficier van justitie. Deze pilots zijn nodig om de conceptbepalingen te beproeven en om te bekijken welke gevolgen de voorgestelde wijzigingen hebben op de organisatie in de strafrechtketen in zijn algemeen en de Rechtspraak, als laatste in de keten, in het bijzonder. De uitvoering van de pilots vraagt de nodige voorbereiding, techniek, samenwerking, bemensing en geld. De verwachte inwerkingtreding van de Innovatiewet, en daarmee de startdatum van de pilots, is op 1 maart 2022. De inwerkingtreding van het nieuwe Wetboek van Strafvordering is voorzien voor 2026.

2022 zal daarom voornamelijk in het teken staan van de uitvoering van de pilots waarbij de Rechtspraak betrokken is. De Rechtspraak zal meedenken bij het wetgevingsproces in de preconsultatiefase en bij de ketensamenwerking op het gebied van de vereiste digitaliseringsamenwerking en de eerste opleidingstrajecten (professionele gesprekken, eerste kennismaking met het voorziene nieuwe procesrecht, etc.).

3

WERKEN AAN DE TOEKOMST

De in de inleiding beschreven visie (*de Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen*) geeft richting aan de ambities waaraan de Rechtspraak de komende 10 jaar werkt. Deze ambities komen voort uit een brede externe en interne oriëntatie.

De mate waarin en de snelheid waarmee de Rechtspraak haar ambities kan realiseren, is mede afhankelijk van politieke keuzes. Om die reden heeft de Raad voor de rechtspraak voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezingen en gedurende de kabinetsformatie de belangen en inzichten van de Rechtspraak voortdurend onder de aandacht gebracht van Kamerleden en informateurs.

De inzet van de Rechtspraak was enerzijds het versterken van de rechtsstaat en de rechtsstatelijke positie van de Rechtspraak, en anderzijds het zorgen voor een stabiele en robuuste financiering van de Rechtspraak. De Rechtspraak heeft steeds aangegeven dat zij van het nieuwe kabinet structureel 150 miljoen euro extra nodig heeft. Daarmee wil de Rechtspraak 200 extra rechters aantrekken om achterstanden in te lopen en doorlooptijden op peil te houden.

De Rechtspraak vindt het noodzakelijk om te investeren in digitalisering en innovatie om te kunnen blijven voldoen aan de wensen van de samenleving. Zij wil investeren in de strafrechtketen en wil het recht dichter bij de mensen brengen. Dit doet de Rechtspraak door maatschappelijk effectieve rechtspraak in te voeren en te investeren in duurzame huisvesting.

In dit hoofdstuk ligt de nadruk op de concrete beleidsontwikkelingen die actueel zijn in 2022. De belangrijkste thema's in 2022 en de jaren daarna zijn: tijdigheid en voorspelbaarheid, digitale toegankelijkheid, samenwerken in netwerken en daarin betrouwbaar zijn, werken met een menselijke maat en diversiteit en inclusie. Met deze beleidsontwikkelingen wordt invulling gegeven aan de 5 doelen die de Agenda van de Rechtspraak vormen.

Naast deze concrete beleidsontwikkelingen, blijft de Rechtspraak zich inzetten voor de rechtsstaat in Nederland, Europa en andere delen van de wereld. Zo zal de Rechtspraak blijven stimuleren dat het gesprek tussen de staatsmachten over de rechtsstaat en ieders verantwoordelijkheden daarin permanent wordt gevoerd. Ook in Europees verband komt de Rechtspraak op voor rechten en vrijheden van burgers en voor een onafhankelijke rechtspraak in alle lidstaten van de Europese Unie. Om de rechtsstatelijke positie van de Rechtspraak te verstevigen en de rechtsstaat te versterken, blijft de Rechtspraak zich ervoor inzetten om van de Rechtspraak een Hoog College van Staat te maken.

TIJDIG

BETROUWBAAR
VOORTVAREND
VOORSPELBAAR

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

de Rechtspraak

3.1 TIJDIGHEID EN VOORSPELBAARHEID

Goede rechtspraak vraagt niet alleen om kundige rechters, maar ook om tijdige behandeling van zaken. Rechtzoekenden moeten op tijd weten wat ze kunnen verwachten en moeten verder kunnen. Het verbeteren van de doorlooptijden en het vergroten van de voorspelbaarheid zijn daarom topprioriteiten van de Rechtspraak.

Tijdige rechtspraak 2020-2023

Eind 2019 heeft de Rechtspraak kwaliteitsstandaarden voor doorlooptijden ontwikkeld. Er moet veel gebeuren om deze nieuwe standaarden waar te maken. Onder de noemer Tijdige rechtspraak werken de gerechten aan het verkorten van de procedures, het inlopen van werkvoorraden, het slimmer roosteren en plannen en aan het vergroten van voorspelbaarheid voor rechtzoekenden door betere communicatie. De ambitie is een duurzame verkorting van de doorlooptijden en een hogere mate van voorspelbaarheid. Voor de medewerkers van de Rechtspraak levert dit meer werkplezier op omdat ze ervaren dat rechtzoekenden tevreden zijn en er geen stapels werkvoorraden meer in de kast blijven liggen.

Elkaar helpen

Alle gerechten geven prioriteit aan verbetering van de doorlooptijden en voorspelbaarheid, bijvoorbeeld door tijdelijke inzet van extra capaciteit en het toepassen van ‘versnellers’. Dit zijn aanpassingen in werkwijzen die de duur van procedures verkorten. Denk aan het onderzoeken van de mogelijkheden voor mediation voordat een zaak op zitting wordt behandeld, meer mondeling uitspraken doen of het verbeteren van de telefonische dienstverlening, waardoor rechtzoekenden makkelijker informatie over hun zaak krijgen. De gerechten werken samen door successen uit te wisselen en elkaar te helpen.

Zonder goede planning geen goede doorstroom

De capaciteit bij de Rechtspraak is schaars. Daarom moet het rooster- en planproces zo zijn ingericht dat medewerkers regelmaat en stabiliteit ervaren in het rooster en daardoor hun tijd optimaal kunnen benutten. Denk aan het mogelijk maken dat medewerkers direct na een zitting de tijd hebben om de uitspraak te schrijven, of door ervoor te zorgen dat zaken die op het laatste moment uitvallen, niet zorgen voor een gat in de zitting of een lege zittingszaal. In 2021 zijn de huidige situatie en de verbeterkansen onderzocht. Op basis hiervan wordt in 2022 (en verder) het rooster- en planproces verbeterd. Dit gebeurt onder meer door het ontwikkelen van een nieuw opleidingsprogramma voor de roosteraars en planners, en door ontwikkeling van nieuwe IT-middelen zoals een datumprikker.

Sturing met cijfers

Om goed te kunnen sturen op de doorlooptijden, is gedegen managementinformatie nodig. Hierdoor is te zien hoe het staat met de rechtszaken en waar het eventueel (logistiek) spaak loopt in een procedure. Inmiddels is voor vrijwel alle rechtsgebieden managementinformatie ontwikkeld en digitaal ontsloten. Omvang, locatie en ouderdom van de zaken zijn hierdoor beter inzichtelijk. In 2022 zijn alle teams binnen de Rechtspraak opgeleid en worden zij begeleid in het gebruik van de informatie, waardoor zij knelpunten in het proces tijdig kunnen identificeren en oplossen.

Inlopen werkvoorraden

Grote achterstanden zitten duurzame verbetering van werkwijzen in de weg. De gerechten werken daarom hard om de werkvoorraden in te lopen. Om hierbij te helpen, is de landelijke inloopkamer gestart. Teams uit de inloopkamer richten zich op 1 zaakstroom of werkwijze, waardoor met focus meer zaken met minder mensen kunnen worden afgehandeld. De teams kunnen een groep zaken van gerechten overnemen en afhandelen, zodat er in het gerecht zelf meer ruimte ontstaat om achterstanden weg te werken. Er ontstaat landelijke flexibiliteit omdat de inloopteams inspringen waar de nood het hoogst is. In 2021 zijn inloopteams voor familierecht, civiel recht (zowel eerste aanleg als hoger beroep), strafrecht en bestuursrecht opgestart. In 2022 zijn deze inloopteams volledig operationeel en behandelen zij zaken uit het hele land.

We doen wat we zeggen en zeggen wat we doen

Rechtzoekenden willen weten welke stappen er zijn in hun procedure, hoelang die duren en in welke fase hun zaak zich bevindt. In 2021 is onderzocht hoe de Rechtspraak voorspelbaarheid kan verbeteren. Deze kansen worden in 2022 (en verder) ingevuld. Dit draait in de eerste plaats om duidelijkere communicatie. Brieven aan rechtzoekenden worden herschreven en opnieuw vormgegeven en er komt meer samenhang met, en betere informatie op, rechtspraak.nl.

Medewerkers worden ook beter toegerust om de toegezegde termijnen te halen. Met behulp van digitale middelen worden medewerkers geholpen om de termijnen van de verschillende zaken in de gaten te houden. In opleidingen en overleggen komt meer aandacht voor de beleving van rechtzoekenden en wat het voor hen betekent wanneer een procedure anders loopt dan zij hadden verwacht.

TOEGANKELIJK

BEREIKBAAR
BETAALBAAR
BEGRIJPELIJK

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

de Rechtspraak

3.2 DIGITALISERING EN LAAGDREMPELIGE TOEGANG

De Rechtspraak heeft belangrijke vooruitgang geboekt op het gebied van digitalisering. De coronacrisis heeft daaraan een impuls gegeven. In 2022 werken we verder aan de ingezette digitalisering en aan laagdrempelige toegang tot rechtspraak voor iedereen. Een passende en degelijke informatievoorziening draagt in belangrijke mate bij aan de doelen uit de Agenda van de Rechtspraak. Het draagt niet alleen bij aan een betere digitale toegang tot de rechter, maar ook aan tijdigheid en voorspelbaarheid van rechtspraak. Bijvoorbeeld door rechtzoekenden en juridische professionals te laten zien in welke fase hun zaak zich bevindt. Daarnaast ondersteunt een goede informatievoorziening de samenwerking in de ketens en netwerken. Tot slot helpt het bij het bieden van een persoonlijke benadering en het werken met een menselijke maat.

Digitale toegankelijkheid

De Rechtspraak wil in meer zaakstromen rechtzoekenden of hun procesvertegenwoordigers via een digitaal kanaal toegang geven tot hun rechtszaak en op een veilige manier met partners en rechtzoekenden over zaken communiceren. Uiteindelijk zal digitaal procederen verplicht zijn voor professionele procespartijen, zoals beoogd met de digitaliseringswetgeving. Dit wordt eerst mogelijk gemaakt voor civiele zaken en voor bestuursrechtelijke zaken. Het beoogde resultaat is dat digitaal procederen de komende jaren voor alle overige zaakstromen wordt gerealiseerd.

Er zijn verschillende kanalen beschikbaar voor het aanbrengen van zaken en het uitwisselen van stukken met de Rechtspraak. Het webportal 'Mijn Rechtspraak' biedt een brede doelgroep laagdrempelige toegang, het 'Aansluitpunt Rechtspraak' is voor partijen die veel interactie hebben met de Rechtspraak en gebruik willen maken van systeemkoppelingen. Daarnaast is er nog briefpost voor burgers (zolang digitaal procederen niet verplicht is), en in een vrijwillige fase ook voor professionele procespartijen.

We besteden ook aandacht aan digitale inclusie van visueel beperkten, digibeten en laaggeletterden. Een voor de burger begrijpelijke taal spreken is een belangrijk doel van de Rechtspraak. Dit krijgt aandacht door onze Aanpak Toegankelijke Communicatie (ATC). Onze websites en webapplicaties zijn toegankelijk[4] voor mensen met functiebeperkingen.

Onder de noemer digitale toegankelijkheid wordt ook in 2022 verder gewerkt aan verbetering van de website rechtspraak.nl en aan veilig e-mailen als vervanging van de fax.

4 Conform de WCAG 2.0-richtijnen en het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid.

Digitaal werken

Een logisch gevolg van de digitalisering van zaakstromen is dat de Rechtspraak gaat werken met het Digitaal Werkdossier. Met deze applicatie kunnen rechters en de juridische ondersteuning op een geavanceerde en ergonomisch verantwoorde wijze digitale zaakdossiers ordenen, bewerken en bestuderen. Binnen de gerechten kan effectief worden gewerkt met stukken die digitaal binnenkomen of digitaal worden gemaakt. We willen op die manier voorkomen dat extra, onnodige, of verspillende handelingen moeten worden verricht zoals printen, inscannen en overtypen.

De ervaringen die tijdens de coronacrisis met online zittingen zijn opgedaan, zullen in 2022 worden gebruikt om de technische infrastructuur voor online zittingen verder te verbeteren. Dit geldt in het bijzonder voor online zittingen waarbij gedetineerden in penitentiaire inrichtingen (PI's) betrokken zijn.

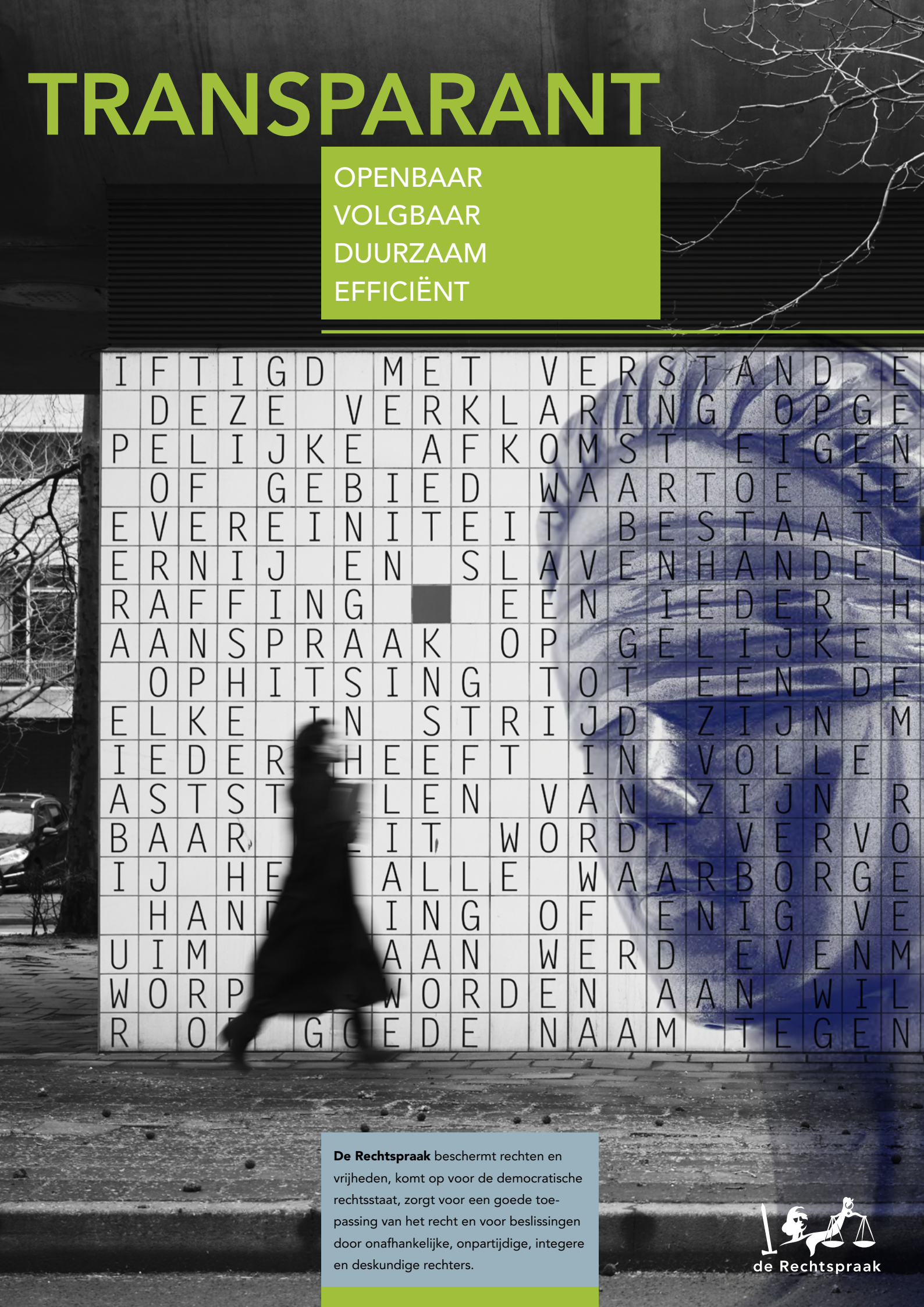
Data en dienstverlening

Het verbeteren en uitbreiden van het beschikbaar stellen van data uit de registers van de Rechtspraak is de kern van de datastrategie van de Rechtspraak. Het beter benutten van data helpt bij besluitvorming, bij effectiever (samen)werken, bij informatie-uitwisseling en bij een betere aansluiting bij wat de maatschappij van de Rechtspraak vraagt.

De openbaarheid en toegankelijkheid van rechtspraak is een groot goed. Dat maakt immers controle van de rechter en de Rechtspraak mogelijk. Het online publiceren van meer uitspraken geeft een grotere invulling aan het openbaarheidsbeginsel en biedt meer mogelijkheden tot controle. De ambitie om meer uitspraken te publiceren wordt onder de noemer 'Meer en verantwoord publiceren' in 2022 en de jaren daarna in een programma verder uitgewerkt. In dat kader zal gewerkt worden aan instrumenten die de Rechtspraak in staat stellen meer en kwalitatief betere uitspraken te publiceren. Er zal optimaal rekening worden gehouden met de (grond)rechten van bij uitspraken betrokken personen en organisaties, zonder dat daarbij de openbaarheid en ontsluiting van uitspraken in het gedrang komen.
Het publiceren van substantieel meer uitspraken is een forse ambitie die grote uitdagingen kent. Maar het is ook een ambitie die weergeeft dat de Rechtspraak transparant wil zijn en aanspreekbaar op haar werk.

TRANSPARANT

OPENBAAR
VOLGBAAR
DUURZAAM
EFFICIËNT

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

de Rechtspraak

3.3 SAMENWERKEN IN NETWERKEN

De Rechtspraak wil actief samenwerken in netwerken. Partners moeten ervan uit kunnen gaan dat de Rechtspraak daarbij een betrouwbare partij is. Deze samenwerking is niet vrijblijvend; de Rechtspraak staat voor de afspraken die zij maakt. Deze betrokkenheid draagt bij aan de groei van het vertrouwen van de samenleving in de Nederlandse rechtspraak. Vanzelfsprekend staan binnen de samenwerking de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter voorop.

We beschrijven hieronder de rechtsgebieden en domeinen waarbinnen de Raad en de gerechtsbesturen resultaatafspraken maken. Zij zijn daarop aanspreekbaar en staan open voor inbreng van andere partijen in hun netwerken. Binnen het strafrecht zijn in deze netwerkaanpak de afgelopen jaren belangrijke stappen voorwaarts gezet. Deze netwerkaanpak inspireert ook andere rechtsgebieden en domeinen.

In het strafrecht

De Rechtspraak heeft in 2022 belangrijke uitdagingen op het gebied van het strafrecht, zoals de aanpak van ondermijnende criminaliteit, het terugdringen van de werkvoorraden en de voorbereiding op de modernisering van het Wetboek van Strafvordering. Deze uitdagingen worden effectiever aangepakt als de Rechtspraak daarbij met haar partners samenwerkt.

Ondermijningskamers en wijkrechtspraak dragen bij aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit. De opgelopen corona-gerelateerde achterstanden worden naast de inspanningen in de gerechten bestreden met de inzet van de inloopkamer voor overtredingen. Verdere uitbreiding van (super)snelrecht bij politierechterzittingen is onderdeel van het actieplan strafrecht van het Bestuurlijk Ketenberaad. Dit BKB is een samenwerkingsverband van OM, Rechtspraak, politie, ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) en andere organisaties in de strafrechtketen. Ten slotte wordt gewerkt aan versterking van de lokale logistieke samenwerking tussen rechtbanken en OM, de zogenoemde ‘verkeerstorens’.

Deze projecten en trajecten kennen belangrijke samenwerkingscomponenten met de partners in de strafrechtketen. De verbetering van doorlooptijden en de uitbreiding van het snelrecht vloeien zelfs rechtstreeks voort uit de samenwerking van de Rechtspraak in het BKB. Dat doet de Rechtspraak in de volle overtuiging dat het eindresultaat door een uitgekiende samenwerking beter is. Maar ook hier geldt: de Rechtspraak is onafhankelijk en laat zich niet vastleggen op andermans beleidsdoelen. De Rechtspraak is immers een beoordelaar van de strafrechtketen en daarbij passen geen gezamenlijke inhoudelijke beleidsdoelen. De Rechtspraak vindt het wél belangrijk om binnen de strafrechtketen dezelfde doelen na te streven. Het sneller behandelen van zaken en verbetering van de doorlooptijden zijn eigen doelen van de Rechtspraak.

In het vreemdelingenrecht

De Rechtspraak maakt al sinds lange tijd deel uit van de migratieketen. Deze keten wordt in hoge mate, waar het asiel betreft, bepaald door de toestand in de wereld (denk aan Syrië en recent Afghanistan) en door Europese afspraken en regelgeving. De Rechtspraak denkt mee hoe door goede afstemming met opvolgende ketenpartners een zo efficiënt mogelijke afdoening van vreemdelingenzaken kan worden georganiseerd. Net als bij het strafrecht staat hierbij de onafhankelijkheid van de Rechtspraak voorop en is zij niet verantwoordelijk voor de inhoud en het behalen van de door de staatssecretaris van JenV vastgestelde beleidsdoelen.

De Rechtspraak streeft ernaar om de afstemming op de zogenoemde koppelvlakken in 2022 verder te optimaliseren. Daarbij kan worden gedacht aan informatievoorziening, zoals (de inhoud van de) managementinformatie. Hierdoor kunnen ketenpartners hun personele capaciteit beter inschatten en inzetten. Voor de Rechtspraak heeft deze afstemming met name betrekking op de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) omdat deze uitvoeringsorganisatie in dit domein besluiten neemt.

In het familie- en jeugdrecht

De Rechtspraak zoekt binnen het familie- en jeugdrecht de bestuurlijke samenwerking op. Voor het strafrechtelijk deel van het jeugdrecht wordt nauw samengewerkt met alle partners om de doorlooptijden te verkorten.

Wanneer zich problemen voordoen in de keten, wil de Rechtspraak niet alleen signaleren maar actief meedenken en waar mogelijk leveren wat de keten nodig heeft om beter te functioneren. Ook binnen de decentrale ketens van het civiele jeugdrecht wil de Rechtspraak eerder actief aan de partners, met name aan de Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen, vragen wat zij nodig hebben van de Rechtspraak.

In de pilot procedure gezamenlijke toegang ouders onderzoeken familierechters van de rechtbank Oost- Brabant en de Den Haag hoe tot een de-escalerende procedure te komen in zaken waarbij kinderen zijn betrokken.

Alle rechtbanken hebben afspraken gemaakt met gemeenten over verwijzing van ouders en kinderen naar hulpverleningstrajecten. De rechterlijke procedure wordt tijdens zo'n hulptraject even stilgezet. Deze werkwijze zal in 2022 worden geëvalueerd.

In het domein toezicht en incasso en schulden

Schulden zijn een hardnekkig en toenemend probleem in de samenleving. Schulden zijn vaak een katalysator voor problemen binnen relaties en leiden soms tot criminaliteit. Voor kinderen die opgroeien in een gezin met geldproblemen heeft dit grote gevolgen het leidt regelmatig tot buitensluiting en verlaagd schoolprestaties.

De Rechtspraak heeft oog voor de schuldenproblematiek in Nederland en wil bijdragen aan het terugdringen ervan. Bij de schuldenaanpak heeft de Rechtspraak contact met verschillende organisaties in het toezichts- en schuldendomein.
Uit onderzoek blijkt dat rechtbanken een vindplaats zijn van mensen met schulden. Bij pilots op drie rechtbanken komen door de inzet van schuldenfunctionariskomen mensen met schulden in beeld die nog niet in beeld waren. De rechtbanken zorgen voor een laagdrempelige overdracht aan de gemeente waarna gemeentes er in slagen een passend trajectaanbod aan deze mensen te doen. Het verbeterd de samenwerking tussen rechtbank en gemeente.

De Rechtspraak wil in 2022 verder met zorgen voor een goede koppeling van mensen met schulden aan gemeentes en daarbij aansluiten bij landelijke initiatieven om schulden aan te pakken, bijvoorbeeld door deelname aan het Samenwerkingsverband Brede Schuldenaanpak.

RECHTVAARDIG

ONPARTIJDIG
ONAFHANKELIJK
INTEGER
DESKUNDIG
MET MENSELIJKE MAAT

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

de Rechtspraak

3.4 DE MENSELIJKE MAAT

Achter iedere rechtszaak schuilt een mens met een probleem. Iemand die zijn of haar verhaal wil vertellen, gehoord wil worden en een oordeel van de rechter verwacht. In een toenemend geautomatiseerde en datagedreven samenleving is die mens niet altijd zichtbaar. De Rechtspraak heeft in elke zaak oog voor de mens door persoonlijk contact, door een individuele benadering in elke zaak en door maatwerk.

Een probleem wordt niet altijd opgelost met het doorhakken van de juridische knoop. Daarom onderzoekt de Rechtspraak met innovatieve projecten hoe de rechter kan bijdragen aan een oplossing waarmee mensen verder kunnen. Dit wordt ook wel maatschappelijk effectieve rechtspraak (MER) genoemd.

Pilotprojecten als de Rotterdamse regelrechter, de Haagse wijkrechter, de Overijsselse overlegrechter en het Heerlense Huis van het Recht richten zich op laagdrempelige en eenvoudige toegang tot rechtspraak, zoals eerder ook de spreekuurrechter in Noord-Nederland deed. Zodra de Tijdelijke Experimentenwet rechtspleging in werking treedt (de Rechtspraak hoopt in de zomer van 2022), kan op grotere schaal met de invoering van de nabijheidsrechter worden geëxperimenteerd.

Bij een steeds groter wordende groep mensen is geen sprake van 1 probleem of 1 zaak, maar stapelen deze zich op. Dan is er sprake van multiproblematiek. Samen met ketenpartners zoekt de Rechtspraak in de pilotprojecten aanpak huiselijk geweld, de wijkrechtspraak op Zuid in Rotterdam, de wijkrechtbank in Oost-Brabant en de buurtrechter in Amsterdam naar manieren om mensen het beste te helpen door een integrale aanpak. In 2022 wordt bezien of die aanpak breder ingezet kan worden in het kader van preventie van ondermijning. Vaak spelen schulden bij multiproblematiek een grote rol. Het liefst worden die schulden in een zo vroeg mogelijk stadium aangepakt. De schuldenrechters in Rotterdam en Den Haag en de schuldenfunctionaris in Limburg zijn zulke pilotprojecten.

Een echtscheiding kan een enorm effect hebben op een gezin, met name als er kinderen zijn. De Rechtspraak is aan de slag gegaan met de aanbevelingen van het Platform Scheiden zonder Schade. In Oost-Brabant en Den Haag zijn regiolabs van start gegaan om complexe echtscheidingen aan te pakken. De Rechtspraak gaat daarmee door in 2022. Ook als overeenstemming ontbreekt, krijgen scheidende ouders gemeenschappelijke toegang tot de rechter.

MAATSCHAPPELIJK

BETROKKEN
DIVERS
INNOVATIEF
PROBLEEMOPLOSSEND

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

de Rechtspraak

3.5 DIVERSITEIT EN INCLUSIE

De Rechtspraak zet de mens centraal als het gaat om toegang tot de rechter en bij de behandeling en de uitkomst van een geschil. Maar er is ook voortdurend aandacht voor de mensen bínnen de Rechtspraak. In het human resource management (HRM)-beleid staat de mens centraal. Door de inzet van intervisie, feedback op gedrag en reflectie op het werk hebben mensen binnen de Rechtspraak kwaliteitsinstrumenten om zich verder te ontwikkelen.

De Rechtspraak wil een inclusieve organisatie zijn waarin medewerkers zich thuis voelen en zichzelf kunnen zijn en waarin rechtzoekenden en potentiële werknemers zich herkennen. De Rechtspraak is zich ervan bewust dat diversiteit de norm is in de samenleving en niet de uitzondering. Diversiteit in sociale en economische achtergronden, culturele achtergronden, seksuele oriëntaties, genderidentiteiten, fysieke en verstandelijke uitdagingen. En ook diversiteit in kwaliteiten, rollen en privésituaties.

Als de Rechtspraak een inclusieve organisatie wil zijn, dan is het noodzakelijk om voortdurend aandacht te hebben voor inclusieve diversiteit en op dat gebied activiteiten te ontplooien. De activiteiten in 2022 kunnen worden opgedeeld in algemene activiteiten en specifieke activiteiten op het gebied van werving en selectie.

Algemene activiteiten

Het vervolgen van het onderzoek dat in 2021 is gestart om in kaart te brengen hoe effectief het huidige beleid is op het gebied van diversiteit en inclusie, is 1 van de algemene activiteiten voor het jaar 2022. Dit onderzoek wordt deels per gerecht uitgevoerd, waardoor het doorloopt tot de eerste helft van 2022.

Een andere algemene activiteit is dat alle gerechten in 2022 het Charter Diversiteit hebben ondertekend. In het Charter stelt een gerecht zichzelf een concreet doel om inclusie in de eigen organisatie te bevorderen. Door ondertekening van het Charter verplicht het gerecht zich om een plan van aanpak op te stellen en uit te voeren om het inclusiedoel te bereiken. Het Charter Diversiteit is een initiatief van de Sociaal Economische Raad (SER), via het project Diversiteit in Bedrijf. De gerechten worden onderdeel van een landelijk en Europees netwerk en ontvangen ondersteuning van Diversiteit in Bedrijf bij het opzetten, uitvoeren en bewaken van hun diversiteitsplannen.

Bij het formuleren van het doel en het maken van het plan van aanpak, maken de gerechten gebruik van de onderzoeksresultaten naar de effectiviteit van het huidige beleid. Ook worden landelijke activiteiten georganiseerd om ondersteuning te bieden bij het formuleren van doelen en plannen van aanpak.

Werving en selectie

In 2022 doen verschillende gerechten mee met een *Community of Practice*[5] op het gebied van inclusief werven en selecteren. Werving en selectie binnen de Rechtspraak kent centrale en decentrale onderdelen. Elk gerecht werft en selecteert bijvoorbeeld zelf zijn administratieve medewerkers en juridisch medewerkers. Ook de grotendeels landelijk georganiseerde selectie van rechters bevat een onderdeel waarbij lokaal selectiegesprekken plaatsvinden.

Om de lokale werving en selectie te ondersteunen, hebben verschillende gerechten zich aangesloten bij een *Community of Practice* op het gebied van werven en selecteren. Doel hiervan is het opdoen van kennis en ervaring om inclusieve vacatureteksten op te stellen en het selectieproces zo in te richten dat dit goede ondersteuning biedt bij het selecteren op basis van de gevraagde kwaliteiten voor de functie en onbewuste vooroordelen minder van invloed zijn op het selectieproces.

5 Onderdeel van het 'Programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt' van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zijn interventies op het gebied van werving en selectie. In dit kader kunnen organisaties een *Community of Practice* vormen om samen ervaring op te doen met een drietal interventies. Het doel hiervan is het tegengaan van de invloed van onbewuste vooroordelen in het werving- en selectieproces.

3.6 HRM EN ORGANISATIE-ONTWIKKELING

De Rechtspraak heeft nu en op langere termijn te maken met personele uitdagingen. Terwijl veel medewerkers de komende jaren met pensioen gaan, hebben gerechten en landelijke diensten op korte termijn extra capaciteit nodig vanwege de ambitie om achterstanden weg te werken, doorlooptijden te verkorten, te werken met professionele standaarden en overwerk en werkdruk beheersbaarder te maken. Er is nu al een tekort aan rechters. Dit tekort zal de komende jaren zonder aanvullende maatregelen verder groeien.

De concurrentie op de arbeidsmarkt is groot en specifieke doelgroepen zijn voor de Rechtspraak structureel moeilijk bereikbaar (met name fiscalisten, jonge juristen, bedrijfsvoering en management en in specifieke regio's buiten de Randstad). Om goed werk te kunnen blijven leveren en te kunnen inspelen op (technologische) veranderingen in de maatschappij én op de veranderende eisen die de samenleving aan de Rechtspraak stelt, hebben we behoefte aan wendbare en weerbare medewerkers die zichzelf voortdurend blijven ontwikkelen. Diversiteit in het personeelsbestand kan die lenigheid en creativiteit bevorderen en draagt bij aan de kwaliteit van de Rechtspraak.

Strategische personeelsplanning

De Rechtspraak heeft op korte en lange termijn te maken met een aantal personele uitdagingen. Tijdig anticiperen op het vertrek van een groot aantal rechters en raadsheren door pensionering heeft prioriteit. Daarnaast is behoefte aan extra capaciteit om de ambities waar te maken rond het wegwerken van achterstanden, verkorten van de doorlooptijden, werken met de professionele standaarden en beheersen van de werkdruk.

De behoefte aan extra mensen is duidelijk voelbaar en urgent. Om de tekorten het hoofd te bieden, wordt gerechtsoverstijgend en per gerecht specifiek in kaart gebracht welke kennis en capaciteit nodig is om de komende jaren alle rechtszaken te kunnen blijven behandelen. Voor het bepalen van de behoefte aan rechters, juristen en andere medewerkers worden de gevolgen van interne en externe ontwikkelingen (op o.a. technologisch, maatschappelijk en demografisch gebied) meegenomen.

Het capaciteitsplanningsmodel voor de rechterlijk ambtenaren (RA) is begin 2021 opgeleverd als 1 van de (deel)producten van het project gerechtsoverstijgende strategische personeelsplanning. Met het meerjarig perspectief uit dit model kunnen we verder vooruitkijken dan met de bestaande begrotingscyclus. Het model is opgezet om de personele capaciteit in een gerecht, en eventueel in samenspraak met collegagerechten, meerjarig te plannen en te onderbouwen. In 2022 wordt dit model verder ontwikkeld.

In 2021 is gestart met het in kaart brengen van de kwantitatieve omvang van de personeelsbehoefte van de Rechtspraak voor gerechtsambtenaren. Modelmatige resultaten van deze analyse worden in 2022 opgeleverd. De Rechtspraak kan op basis van dit inzicht maatregelen nemen om haar capaciteitsbehoefte voor diverse functies structureel op orde te houden.

In 2022 zullen tevens de eerste resultaten worden getoond rond kwalitatieve personeelsplanning. Met de kwalitatieve analyse ontstaat de mogelijkheid om beter sturing en richting te geven aan de toekomstbestendigheid van de organisatie(s). Ook is het mogelijk om oog te houden voor de specifieke ontwikkelvragen en -behoeften op Rechtspraak, gerechts-, team- en individueel niveau. Voor de kwalitatieve analyses wordt rekening gehouden met het ontwikkelingstempo van de gerechten en diensten. Verbeteringen worden daarom stapsgewijs ingevoerd.

Versterken arbeidsmarktbeleid

Meer dan ooit is het belangrijk om ervoor te zorgen dat we voor de nieuwe en huidige medewerkers een moderne, aantrekkelijke en inclusieve organisatie/werkgever zijn. In deze organisatie herkennen potentiële medewerkers zich, voelen ze zich er na een professionele en inclusieve werving- en selectieprocedure welkom en thuis, kunnen ze zich ontplooien en nemen na verloop van tijd met een trots gevoel afscheid van de Rechtspraak. De concurrentie op de arbeidsmarkt is groot. Deze zal de komende jaren voor hooggekwalificeerd personeel nog groter worden. Daarnaast is het structureel extra moeilijk om in specifieke regio's of voor specifieke doelgroepen de juiste mensen te werven.

Voor een aantrekkelijke positie op de interne en externe arbeidsmarkt moet de Rechtspraak zich goed positioneren. Dit doet de Rechtspraak door arbeidsmarktonderzoek en het ontwikkelen en implementeren van een Rechtspraakbrede arbeidsmarktstrategie. Zij doet dit ook door met een duidelijke kernboodschap te communiceren: de Rechtspraak werkt voor iedereen. Met het uit dit arbeidsmarktonderzoek voortvloeiende adviesrapport is een aanzet gegeven tot een nieuw Rechtspraakbreed arbeidsmarktbeleid en een nieuwe communicatiestrategie om onze werkgeverspropositie te versterken.

In 2022 zullen diverse aanbevelingen uit het adviesrapport worden doorgevoerd. Voorbeelden zijn de ontwikkeling van een nieuwe of geoptimaliseerde werken-bij website, contentcreatie in de vorm van foto's, video's en testimonials, referral recruitment en ambassadeurschap, het zorgdragen voor structurele inbedding van arbeidsmarktbeleid- en communicatie binnen de Rechtspraak. Ook zal het wervings- en selectieproces worden geoptimaliseerd. De concrete invulling hiervan zal onder andere in samenwerking met de landelijke projectgroep diversiteit plaatsvinden.

De Rechtspraak wil een informele werkgever zijn, bij wie medewerkers in een grote diversiteit aan inhoudelijk uitdagende functies (samen)werken aan een rechtvaardige samenleving. Via digitalisering, transparante communicatie en meer inclusieve arbeidsmarktcommunicatie wil de Rechtspraak toegankelijker worden.

Traineeprogramma Rechtspraak

Op dit moment zijn er relatief weinig jonge rechters omdat er 2 jaar juridische werkervaring opgedaan moet worden buiten de rechterlijke organisatie alvorens juristen in aanmerking komen voor de opleiding tot rechter. Direct doorstromen vanuit de universiteit is niet mogelijk. Om getalenteerde jonge juristen aan te trekken, ontwikkelt de Rechtspraak in 2022 een traineeprogramma. Dit traineeprogramma geeft net afgestudeerde juristen de kans om op een breed terrein juridische ervaring op te doen. Hiermee kunnen zij vervolgens deelnemen aan de selectieprocedure voor de opleiding tot rechter.

Loopbaanontwikkeling medewerkers

De Rechtspraak wil niet alleen de juridische professionals maar ook haar administratief medewerkers en bedrijfsvoeringsmedewerkers alle kansen geven om hun talenten ten volle te benutten. In het werk is niet alleen ruimte voor vakinhoudelijke verdieping of verbreding, maar ook voor persoonlijke groei. Hierdoor kunnen medewerkers werkzaamheden verrichten die bij hen passen en kunnen zij nu én in de toekomst hun werk met plezier doen.

Door te investeren in de persoonlijke ontwikkeling van onze medewerkers, blijft de Rechtspraak in staat om zich steeds aan te passen aan de veranderende eisen die de samenleving stelt. De gerechten en diensten hebben nu een eigen loopbaanbeleid, maar hebben afgesproken gezamenlijk loopbaanbeleid te hanteren voor alle medewerkers.

Om de persoonlijke ontwikkeling van de medewerkers op de kaart te zetten, wordt Rechtspraakbreed loopbaanbeleid ontwikkeld. Ook worden alle interne en externe loopbaanpaden inzichtelijk gemaakt en worden alle loopbaanfaciliteiten toegankelijk gemaakt op 1 centrale loopbaansite. Hierdoor kunnen medewerkers de regie over hun eigen loopbaan nemen. Uitwisseling en inzet van personeel waar de grootste behoefte bestaat, wordt hierdoor vereenvoudigd.

4

FINANCIËN

Randvoorwaarde voor goede rechtspraak

4.1 FINANCIERING VAN DE RECHTSPRAAK

Het ministerie van JenV stelt jaarlijks een bijdrage beschikbaar aan de Rechtspraak. Ongeveer 60 procent van deze bijdrage betreft een bijdrage voor het primaire proces van de Rechtspraak. De Rechtspraak ontvangt een bijdrage gebaseerd op aantallen zaken en bijbehorende prijs. Deze productiegerelateerde bijdrage is gebaseerd op de door het ministerie van JenV en de Raad voor de rechtspraak opgestelde meerjarenprognose van de capaciteitsbehoefte in de justitiële ketens op basis van het Prognosemodel Justitiële Ketens (PMJ). Voor de vreemdelingenzaken is deze bijdrage gebaseerd op de Meerjaren Productie Prognose (MPP) in de vreemdelingenketen (zie tabel 1).

Per type zaak spreken de Raad voor de rechtspraak en de minister voor Rechtsbescherming een prijs af. Deze zaaksprijzen gelden voor een periode van 3 jaar. De Raad voor de rechtspraak verdeelt het budget dat hij van het ministerie van JenV ontvangt over de gerechten. Dit gebeurt in grote lijnen volgens de hierboven beschreven systematiek. Voor de bepaling van het budget van een gerecht worden ruim 70 soorten zaken (zaakscategorieën) met bijbehorende prijzen onderscheiden. Het gerecht ontvangt een bijdrage op basis van het verwachte aantal zaken per zaakscategorie.

De overige 40 procent van de middelen van de Rechtspraak wordt lumpsum gefinancierd. Deze middelen zijn onder andere bedoeld voor lokale en landelijke overhead, huisvesting, ICT, megazaken in het strafrecht en bijzondere zaken die in 1 gerecht voorkomen. Deze bijdrage ligt in principe ook voor 3 jaar vast.

4.2 FINANCIEEL BEELD 2022

De bijdrage die de Rechtspraak voor 2022 ontvangt, is gebaseerd op de begroting 2022 van het ministerie van JenV en het akkoord over de prijzen voor de periode 2020-2022. De prijzen 2020-2022 komen aanzienlijk beter tegemoet aan de kosten van de Rechtspraak dan de prijzen in de voorgaande prijsperiode. Daarbij was uiteraard geen rekening gehouden met het effect van de coronacrisis. Behalve gevolgen voor de aantallen afgehandelde zaken, leidt de coronacrisis ertoe dat de Rechtspraak ook in 2022 met hogere kosten per zaak en met extra kosten in de bedrijfsvoering wordt geconfronteerd.

Investeren in de strafrechtketen en tegengaan van ondermijnende criminaliteit

Het kabinet Rutte III heeft vanaf 2022 bijna een half miljard euro structureel vrijgemaakt voor extra inzet tegen ondermijnende criminaliteit. Daarnaast is bij de Algemene Politieke Beschouwingen via een motie nog eens 200 miljoen euro voor de aanpak van ondermijning vrijgekomen.[6] Een deel van deze middelen wordt ter beschikking gesteld aan de Rechtspraak. Aan de hand van thema's wordt gewerkt aan de verdeling naar de afzonderlijke organisaties. Naar de huidige inzichten zal dit leiden tot extra bijdragen voor beveiliging, ICT en aanpassing van de tarieven voor straf- en megastrafzaken. Deze middelen in de strijd tegen ondermijnende criminaliteit zijn nog niet verwerkt in de begroting 2022.

Gevolgen coalitieakkoord

In het regeerakkoord van het kabinet Rutte IV staat dat extra geld beschikbaar komt voor de Rechtspraak. Omdat dit bedrag nog geconcretiseerd moet worden, zijn de gevolgen niet opgenomen in dit jaarplan voor 2022.

Voorbereiding prijsperiode 2023-2025

Bij de prijsbesprekingen wordt aangesloten bij de claim die is ingediend bij de formatie van een nieuwe regering. De Rechtspraak streeft ernaar dat de bekostiging gebaseerd wordt op de tijd die daadwerkelijk nodig is om zaken kwalitatief goed af te handelen. Het tijdsbestedingsonderzoek levert hiervoor de bouwstenen. De resultaten van dit onderzoek zullen worden meegenomen in de te starten prijsbesprekingen voor de periode 2023-2025. Ten slotte ziet de Rechtspraak zich gesteld voor (autonome) prijsstijgingen op het gebied van ondersteuning, zoals schoonmaak, energie, catering, beveiliging en ICT. Daarnaast is er nog een opgave op het gebied van huisvesting en duurzaamheid.

In paragraaf 4.5 wordt een overzicht gegeven van de beschikbaar gestelde middelen en de verwachte kosten voor 2022.

6 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/10/04/tk-extra-investeringen-in-het-breed-offensief-tegen-ondermijnende-criminaliteit

4.3 FINANCIËLE GEVOLGEN VAN COVID-19

Gevolgen van de coronacrisis voor de productie en kosten

Een gevolg van de coronacrisis is een daling van het aantal rechtszaken. Door de maatregelen om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan, worden er minder fysieke zittingen gehouden. Nog altijd kan niet het aantal fysieke zittingen van voor de crisis worden gehouden. De coronacrisis heeft ook gevolgen voor de gemaakte kosten van de Rechtspraak. Voor 2020 en 2021 is hiervoor compensatie gekomen in de vorm van een afspraak om het gerealiseerde minderwerk niet af te rekenen. Omdat we ervan uit mogen gaan dat de crisis in 2022 doorloopt, zullen vergelijkbare afspraken gemaakt moeten worden met het ministerie van JenV.

Gevolgen van de coronacrisis op de instroom van rechtszaken

De coronacrisis heeft invloed op de instroom en uitstroom van rechtszaken. In het PMJ is hiermee rekening gehouden. Voor verschillende zaakscategorieën zijn binnen het prognosemodel de effecten van de coronacrisis op de instroom van rechtszaken in 2022 geschat. Hierbij is de aanname gedaan dat de coronacrisis elk jaar minder invloed heeft. In 2021 is deze invloed 75 procent van het geschatte effect in 2020. In 2022 daalt dit percentage naar 50 procent. Verder heeft de coronacrisis effect op verschillende economische variabelen die in het PMJ worden meegenomen, maar ook op sommige demografische variabelen (bijvoorbeeld het aantal huwelijken). De coronacrisis heeft ook effect op de voorspellingen van deze variabelen van het Centraal Planbureau (CPB) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Dit heeft gevolgen voor de prognoses van het aantal zaken.

4.4 PROGNOSES INSTROOM EN PRODUCTIE 2022

Totstandkoming prognoses

De prognose van de productie aan zaken bij de Rechtspraak is allereerst gebaseerd op beleidsneutrale prognosemodellen (prognoses bij onveranderd beleid). Deze worden vervolgens aangevuld met te verwachten beleidseffecten. Dit zijn (voorgenomen) wijzigingen in beleid en wet- en regelgeving die een substantieel effect hebben op de instroom.

De prognosemodellen zijn door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) en de Raad voor de rechtspraak opgesteld. Dit zijn verklaringsmodellen en houden rekening met de invloed van (regionale) maatschappelijke (economische, demografische) ontwikkelingen op de instroom van zaken bij de rechter. Daarnaast zijn prognoses van economische en demografische ontwikkelingen van instanties als het CPB en het CBS in de modellen verwerkt.

Productieafspraken

De productieafspraken voor 2022 tussen het ministerie van JenV en de Raad voor de rechtspraak zijn conform de ontwerpbegroting 2022 van het ministerie van JenV. De productieafspraken zijn afgeleid van de productieprognoses van het PMJ, en kunnen (licht) verschillen. Dit heeft onder andere te maken met het moment van raming. De onderstaande productieprognoses voor 2022 zijn recenter dan de productieafspraken 2022 en met de door de minister gemaakte keuzes in de financiering van de Rechtspraak.

Tabel 1. Productieprognose en productieafspraak met ministerie van JenV 2021-2022

	2021			2022	
	Prognose instroom (naijking*)	Prognose productie (naijking*)	Afspraak productie	Prognose productie (PMJ)	Afspraak productie
Gerechtshoven					
Handel	6.268	6.678	8.210	8.411	9.197
Familie	5643	5216	5.351	5.757	5.402
Straf	26.686	29.050	30.816	28.130	30.819
Belasting	6.412	5.088	4.894	6.070	4.692
Rechtbanken					
Handel	49.231	55.736	86.019	70.214	84.714
Familie	176.640	179.727	193.445	192.749	193.322
Straf	169.244	166.485	178.447	171.818	178.732
Bestuur (excl. Vreemdelingenkamers)	32.951	33.150	36.804	40.564	37.388
Bestuur (Vreemdelingenkamers)	31.720	34.870	40.770	37.840	46.220
Kanton	861.230	882.196	1.062.274	1.035.125	1.063.489
Belasting	26.744	30.486	30.240	31.177	25.716
Bijzondere colleges					
Centrale Raad van Beroep	4.761	5.760	5.170	6.208	4.763
Totaal	**1.397.530**	**1.434.442**	**1.682.440**	**1.634.064**	**1.684.454**

* Prognose instroom en productie 2021 zijn gebaseerd op de realisatie van januari t/m november 2021 en een inschatting van december 2021.

** De aantallen weergegeven bij de categorie 'bestuur (Vreemdelingenkamers)' vinden hun oorsprong in de MPP en niet in de naijking of het PMJ.

Tabel 1 toont de productieafspraken voor het merendeel van de rechtszaken die de Rechtspraak afdoet. Een aantal bijzondere rechtszaken is hierin niet opgenomen, bijvoorbeeld de zaken die het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) behandelt. Deze zaken worden anders gefinancierd (lumpsum) en zijn geen onderdeel van de hierboven gehanteerde prognosemodellen.

4.5 BESCHIKBARE MIDDELEN EN VERWACHTE KOSTEN 2022[7]

Beschikbare middelen

De onderstaande tabel toont een specificatie van de middelen die het ministerie van JenV in 2022 aan de Rechtspraak ter beschikking stelt.

Tabel 2 Verwerving van middelen[8]

Middelen Rechtspraak (x € 1.000)	2022
Bijdrage ministerie van JenV	1.145.702
Overige bijdrage ministerie van JenV	32.048
Overige opbrengsten	11.374
Netherlands Commercial Court (NCC)	1.000
Rentebaten	0
Bijdrage meer/minder werk	0
Begroting 2022 ministerie van JenV	**1.190.124**

Verwachte kosten

In dit deel van de bijlage worden de verwachte kosten (1,19 miljard euro) van de Rechtspraak in 2022 toegelicht. Deze kosten worden onderscheiden in:

A) Verwachte kosten van gerechten: 838,6 miljoen euro.
B) Verwachte kosten in centraal beheer 287,3 miljoen euro.
C) Verwachte gerechtskosten: 3,2 miljoen euro.
D) Overige kosten: 44,2 miljoen euro.
E) Kosten van taken die niet in het Besluit financiering rechtspraak (BFR) 2005 zijn geregeld: 16,8 miljoen euro.

7 De in deze paragraaf opgenomen gegevens sluiten aan bij de begroting van het ministerie van JenV 2022. De productieaantallen zijn gelijk aan de met het ministerie overeengekomen productieafspraken voor 2022. De kosten zijn gebaseerd op het prijspeil 2021.
8 Exclusief de middelen die vrijkomen voor de bestrijding van ondermijning.

A) Kosten van gerechten

De kosten van gerechten betreffen de verwachte kosten die door de gerechten worden gemaakt. Deze kosten bestaan uit 2 delen. Allereerst de kosten die samenhangen met het primair proces van rechtspraak. Dit zijn vooral personeelskosten van rechters en juridisch en administratief medewerkers. Daarnaast zijn er de kosten die gerechten maken op het gebied van overhead (ondersteunende processen) en huisvesting.

Tabel 3 Kosten gerechten

(x € 1.000)	2022
Primair proceskosten*	651.579
Overheadkosten en huisvestinggerelateerde kosten	187.054
Totaal	**838.633**

De kosten van het primair proces van de Rechtspraak zijn als volgt te verdelen qua aantallen rechtszaken en de prijs per soort rechtszaak naar de gerechtshoven, rechtbanken en bijzondere colleges.

Tabel 4 Verwachte primaire proceskosten gerechten 2022

	Aantallen producten	Verwachte landelijke productgroepprijs (€)	Verwachte kosten (€)
Gerechtshoven			
Handel	9.197	3.805,14	34.995.891
Familie	5.402	3.047,45	16.462.301
Straf	30.819	1.340,57	41.314.998
Belasting	4.692	2.574,28	12.078.535
Rechtbanken			
Handel	84.714	992,80	84.103.674
Familie	193.322	404,72	78.240.869
Straf	178.732	786,99	140.661.034
Bestuur	37.388	1.403,02	52.456.237
Kanton	46.220	863,37	39.904.918
Vreemdelingenkamers	1.063.489	113,12	120.304.697
Belasting	25.716	690,10	17.746.626
Bijzondere colleges			
Centrale Raad van Beroep	4.763	2.794,29	13.309.220
Totaal	**1.684.454**		**651.579.000**

B) Kosten in centraal beheer

De kosten in centraal beheer zijn de kosten die de Raad voor de rechtspraak op centraal niveau maakt ten behoeve van de gerechten (huisvesting, ICT-kosten van de Rechtspraak, opleidingen, shared services en het bureau van de Raad voor de rechtspraak).

Tabel 5 Kosten in centraal beheer

(x € 1.000)		2022
Huisvestingskosten		100.934
Kosten centraal in beheer		186.337
- ICT	113.302	
- Opleidingen	13.574	
- Bureau Raad voor de rechtspraak	13.710	
- Overige kosten centraal in beheer	45.752	
Totaal vaste kosten		**287.271**

C) Gerechtskosten

Tot gerechtskosten behoren de gevallen waarbij de wet de rechter de bevoegdheid geeft om bij de behandeling van een voorgelegde zaak iets door een derde te laten doen en waarbij uitdrukkelijk is gesteld dat de kosten daarvan ten laste van de staat komen (bijvoorbeeld het inschakelen van een tolk). Gerechtskosten hebben alleen betrekking op bestuursrechtzaken en civiele zaken. Gerechtskosten van strafrechtzaken worden door het OM betaald.

De gerechtskosten zijn voor rekening van de Rechtspraak. In 2022 worden de gerechtskosten geschat op ongeveer 3,2 miljoen euro. Het merendeel heeft betrekking op bestuurszaken. Gerechtskosten worden door middel van een open-einderegeling vergoed door het ministerie van JenV.

Tabel 6 Gerechtskosten

(x € 1.000)	2022
Gerechtskosten in civiele zaken	1.369
Gerechtskosten in bestuurszaken	1.812
Totale gerechtskosten	**3.181**

D) Besteding van overige bijdragen
Met de term 'overige bijdragen' worden in het Bfr 2005 de kosten voor megazaken in het strafrecht (zaken met een zittingstijd van meer dan 15 uur, inclusief de zaken op grond van de Wet internationale misdrijven), de kosten van de bijzondere kamers (bijvoorbeeld Ondernemingskamer, Douanekamer), het NCC en de kosten van het CBb bedoeld.

Tabel 7 Overige uitgaven

(x € 1.000)	2022
Megazaken strafrecht	20.395
College van Beroep voor het bedrijfsleven	10.080
Netherlands Commercial Court	1.000
Bijzondere kamers Rechtspraak	12.751
Totaal overige uitgaven	**44.226**

Het grootste deel van deze kosten (20,4 miljoen euro) betreft de megazaken in het strafrecht. Voor een megastrafzaak is veel meer behandeltijd nodig dan voor een reguliere strafzaak in een meervoudige strafkamer. Daarom worden deze megazaken als een aparte categorie behandeld. Een kleiner deel van de overige kosten (12,8 miljoen euro) heeft betrekking op de kosten van de bijzondere kamers. Het gaat hierbij om bij wet aan gerechten opgedragen taken.[9]

E) Kosten van taken die niet in het Bfr 2005 zijn geregeld
Behalve voor de in het Bfr 2005 geregelde taken, maakt de Rechtspraak ook kosten voor andere activiteiten. Het gaat hier onder andere om kosten in verband met tuchtrecht, kosten van de secretariaten van commissies van toezicht voor het gevangeniswezen en de kosten van parketpolitie (overige taken).

Tabel 8 Kosten van taken die niet in Bfr 2005 zijn geregeld

(x € 1.000)	2022
Tuchtrecht	4.759
Secretariaten commissies van toezicht	6.007
Overige taken	6.047
Totale kosten niet wettelijke taken	**16.813**

9 Het gaat om de Douanekamer (gerechtshof Amsterdam, rechtbank Noord-Holland), de Ondernemingskamer (gerechtshof Amsterdam), de kamers voor het kwekersrecht (gerechtshof Den Haag), de octrooikamer (gerechtshof Den Haag, rechtbank Den Haag), de Merkenwetkamer (gerechtshof Den Haag), zaken in verband met de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, rechtbank Noord-Nederland), adviezen ingevolge de Wet overdracht tenuitvoerlegging, (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), Penkamer (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), de Centrale Grondkamer (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), liaisonrechter (rechtbank Den Haag), de kamer voor bijzondere competentiezaken bestuurszaken en de Maritieme kamer (rechtbank Rotterdam).

5

RISICO'S EN RISICOBEHEERSING

Risicobereidheid

De samenleving verandert snel en stelt de Rechtspraak steeds weer voor nieuwe uitdagingen. In de missie en visie is verwoord waar de Rechtspraak voor staat en op de langere termijn voor gaat.

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

De Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig en transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.

De Rechtspraak heeft een agenda geformuleerd waarin zij aangeeft welke (verander) thema's prioriteit hebben.

De risicobereidheid van de Rechtspraak kan als 'risiconeutraal' worden getypeerd. De Rechtspraak is bereid risico's te lopen als de kans op risico's beperkt is en/of de middelen om die risico's te beheersen niet beschikbaar zijn. Met ketenpartijen wordt afgestemd over risico's.

Op de aspecten zoals genoemd in de missie en visie (lees: het rechtspreken) heeft de Rechtspraak een kwaliteitssysteem ontwikkeld om risico's te beperken. Voor de Rechtspraak zijn onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en deskundigheid belangrijke kernwaarden. Die kernwaarden vertalen zich ook in de bedrijfsvoering.

Rechtvaardig

Risico	Beheersmaatregel
Onvoldoende rechtsbescherming - Onvoldoende rechtsbescherming bieden door het afdoen van minder zaken, het ontbreken van een instrumentarium voor maatwerk of beperkte middelen.	- Vanuit de Agenda van de Rechtspraak bestuurlijke prioriteit leggen bij recht-vaardige rechtspraak en van daaruit activiteiten ontplooien gericht op het bieden van voldoende rechtsbescherming.
Onvoldoende rechtsbescherming - Als gevolg van de behandeling van zaken waarbij het overheidsoptreden door de samenleving kritisch wordt gevolgd, kan de onafhankelijkheid van de Rechtspraak onder druk komen te staan doordat de Rechtspraak vaker door de burger als onderdeel van het systeem van de uitvoerende macht wordt gezien.	- In- en extern de kernwaarden van de Rechtspraak uitdragen. - Gesignaleerde problemen in de uitvoering van wetgeving bespreekbaar maken in gesprekken tussen staatsmachten. - Reflecteren, intervisie en het hanteren van professionele standaarden.
Besluiten Hoge Raad en Europese hoven - Besluiten van Hoge Raad of Europese hoven met effect op rechtspraak(processen).	- Kritisch ontwikkelingen volgen en indien nodig de hogere kosten als gevolg van deze uitspraken claimen bij het ministerie van JenV.
Ambities Rechtspraak zoals vastgelegd in afspraken met het ministerie van JenV - Niet kunnen voldoen aan de ambities van de Rechtspraak zoals beschreven in de begroting (digitalisering, verduurzaming, achterstanden, doorlooptijden).	- Via overleg- en rapportageafspraken het ministerie van JenV op de hoogte houden en tijdig signaleren en waar mogelijk bijsturen.
Integriteit - Integriteitsschendingen.	- In opleidingen wordt hiervoor regelmatig aandacht gevraagd. - Uitvoeren integriteitsbeleid, met o.a. afleggen eed of belofte, benoemen vertrouwenspersonen en rapporteren in jaarverslag over integriteitsschendingen. - Gerechtsbesturen zijn opgeroepen om het register nevenfuncties continu actueel te houden. - In primair proces: code zaaktoedeling en wraking.

Toegankelijk

Risico	Beheersmaatregel
Dreigingsniveau - Toenemend dreigingsniveau richting medewerkers en gebouwen van de Rechtspraak.	- Maatregelen geformuleerd voor een passend beveiligingsniveau t.a.v. personen, gebouwen en bezoekers van gebouwen. - Regelmatige risico- en dreigingsanalyses.
Cybersecurity - Risico's in de cybersecurity, bijvoorbeeld op het gebied van IT general controls (ITGC), Information Security Management (ISM).	- De Chief Information Security Officer (CISO)-functie wordt verder vormgegeven. - De Rechtspraak is overgestapt op toepassing van de Baseline Informatie-beveiliging Overheid (BIO) in plaats van een eigen normenstelsel.

Tijdig

Risico	Beheersmaatregel
Ziekteverzuim - Toenemend ziekteverzuim leidt tot minder beschikbare capaciteit en door hogere werkdruk bij de andere collega's, tot langere doorlooptijden of toename achterstanden.	- De Raad vraagt in bestuurlijke overleggen met de gerechtsbesturen expliciet aandacht voor de ontwikkeling van het ziekteverzuim. - Het medewerkerswaarderingsonderzoek laat op afdelingsniveau zien waar dit het meest speelt. Op basis daarvan worden gerichte acties ondernomen. - In 2022 wordt, net als in 2021, een mentale gezondheidstest aangeboden aan een deel van het personeel.
Risico opbrengsten: minder instroom van zaken - Dalende uitstroom van zaken als gevolg van verminderde instroom van zaken. - Het niet tijdig kunnen aanpassen van de organisatie aan dalende instroom.	- Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen - Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetswijzigingen. - Gerechtsoverstijgende personeelsplanning. - Gebruiken van mogelijkheden voor het schuiven van zaken over gerechtsgrenzen heen.
Overschrijding redelijke termijn - Werkvoorraden leiden tot toename van het aantal zaken waar termijnen worden overschreden die door de Rechtspraak gecompenseerd moeten worden.	- Programma Tijdige rechtspraak heeft als doel om doorlooptijden terug te brengen en werkvoorraden weg te werken. - Toezicht houden op de ontwikkeling van ORT-claims (overschrijding redelijke termijn).
Risico opbrengsten: minder productie - Dalende uitstroom door verminderde productie als gevolg van coronamaat-regelen.	- Bewaken van gevolgen voor productie. - Ontwikkelen van nieuwe werkwijzen zoals het houden van hybride zittingen (combi-natie van fysieke en online zittingen). - Afspraken met het ministerie van JenV over hardheidsclausule.
Toename van recht op nog op te nemen verlof - Als gevolg van de invoering van het Individuele Keuzebudget hebben medewerkers de mogelijkheid om hun verlofrechten uit te breiden. - Door de coronacrisis is er minder verlof opgenomen en is het recht op nog op te nemen verlof gestegen. - Voorkomen onjuiste of onvolledige registratie.	- Waken over de hoogte van de rechten op nog op te nemen verlof. - Medewerkers nadrukkelijk adviseren om hun verlof op te nemen. - Naast de reguliere IC-maatregelen zijn de gerechtsbesturen begin laatste kwartaal van het jaar door P-control geattendeerd op 0-urenschrijvers en medewerkers met hoge verlofsaldi.
Corona - Effect aanhoudende coronapandemie op aantal en soort zaken waardoor mismatch kan ontstaan tussen (kwalitatieve en kwantitatieve) capaciteit in relatie tot het zaakaanbod. - Effect coronamaatregelen op producti-viteit en daardoor ontstaan van achter-standen.	- Financiële afspraken met het ministerie van JenV bij minder instroom en over kosten coronamaatregelen. - Actieplan ZM/OM m.b.t. strafrecht. - Met keten bewaken zodat tijdige bijsturing mogelijk is. - Diverse maatregelen om rechters-capaciteit (tijdelijk) te vergroten.

Transparant

Risico	Beheersmaatregel
Fraude - Risico op frauduleuze handelingen.	- Maatregelen op het terrein van integriteit, informatiebeveiliging, functiescheiding en interne controle.
Privacy - Niet voldoen aan privacy compliance (bijvoorbeeld AVG/WJSG).	- Via een borgingsplan en een AVG-IT-programma zijn diverse verbeterprogramma's in gang gezet. - Het Key Control Dashboard dient als basis voor de interne controle t.a.v. privacy vanaf 2020. - Opstellen van een planning van het aanpassen van de primaire processystemen. - Implementeren van privacy management tooling.
Risico opbrengsten: onjuiste registratie - Als gevolg van een onvolledige of onjuiste registratie van zaakgegevens bestaat het risico dat een te hoge of te lage financiering wordt verkregen.	- Het uitbreiden van de data-analyse met betrekking tot zaakgegevens naar het rechtsgebied strafzaken en het doen van gegevensgerichte controles op de zaakaantallen.
Materiële kosten - Juridische claims van burgers en bedrijven met financiële consequenties.	- Beoordelen van ingediende juridische claims door de afdeling juridische zaken van de Raad en door de landsadvocaat en het treffen van een voorziening.
Financiële onrechtmatigheid - Financiële onrechtmatigheid, bijvoorbeeld inkoop en declaraties, naleving fiscale regels.	- IC-structuur en interne bedrijfsvoeringsregels bijv. m.b.t. functiescheiding.
Afhankelijkheid compliance externe partijen - Dit geldt vooral voor P-Direkt (salaris en HR-administratie) en Leonardo (financiële administratie).	- Beheersverslag van betreffende organisaties met bevindingen ADR. - Bewaken verbeterpunten beheerverslag P-Direkt. - Kritisch volgen van overige ontwikkelingen bij de betreffende organisaties.
Hogere kosten als gevolg van corona - Hogere kosten door het uitvoeren van coronamaatregelen, zoals het huren van zalen, aanpassing van gebouwen en inzet van extra personeel.	- Waken over hogere kosten als gevolg van coronamaatregelen bij gerechten en landelijke organisaties. - Afspraken maken met het ministerie van JenV over de vergoeding van deze specifieke hogere kosten.
Onvoldoende capaciteit - De Rechtspraak is onvoldoende in staat om tijdig te beschikken over medewerkers, managers en bestuurders met de juiste kwaliteiten voor de toekomstige Rechtspraakorganisatie. - Onvoldoende instroom in de opleiding tot rechter en raadsheer en daarmee een toenemend toekomst tekort aan rechters en raadsheren.	- Uitvoeren van HR-projecten waaronder gerechtsoverstijgende personeelsplanning en versterken arbeidsmarktbeleid- en communicatie. Hierdoor ontstaat inzicht in toekomstige bezettingscijfers en schaarse doelgroepen en kan hierop tijdig worden ingespeeld. - Versterken van de opleidingscapaciteit en verdeling van de Rechtspraak. - Aanvullende maatregelen, waaronder inzet van rechter-plaatsvervangers en overdracht van werkzaamheden aan juridisch medewerkers. - Vergroten van aantal rechters en raadsheren in opleiding waardoor kan worden ingespeeld op een mogelijk tekort aan rechters.

Maatschappelijk

Risico	Beheersmaatregel
Verwachtingenmanagement - Niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van partijen, derden of de maatschappij.	- Reputatieonderzoek. - Bij individuele rechtszaken tijdig communiceren over diverse aspecten van de rechtszaak. - Klantwaarderingsonderzoek (vierjaarlijks). - Uitspraken motiveren in klare taal.
Onvoldoende vernieuwing - Het absorptievermogen van de Rechtspraak kan onvoldoende zijn om de vernieuwing op het terrein van informatievoorziening te kunnen realiseren.	- In de planning van vernieuwing rekening houden met het absorptievermogen van de gerechten. - De kwaliteit van de implementatieplannen en de uitvoering daarvan bewaken.
Nieuwe regelgeving - Invoering van nieuwe wet- en regelgeving met effect op rechtspraak(processen) zonder voldoende voorbereidingstijd of financiering.	- Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen - Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetswijzigingen
(On)aantrekkelijk werkgever - Veranderde voorkeur voor de Rechtspraak als werkgever, waardoor mensen de Rechtspraak niet meer als werkgever in overweging nemen. - Ontevredenheid bij juridisch medewerkers over de beperkte interne doorgroeimogelijkheden en positie op de arbeidsmarkt.	- Nader inzicht verwerven in arbeidsmarktpositie. - Herpositioneren en vernieuwen arbeidsmarktcommunicatie en -beleid: ontwikkelen employer branding strategie. - Invoeren loopbaanbeleid voor juridisch medewerkers. - Vergroten van de aandacht voor inclusieve diversiteit. - Uitvoeren van een 'exitmonitor' om beter inzicht te krijgen in de redenen van vertrek.

6 STRATEGISCHE EVALUATIE AGENDA

Voor het eerst heeft de Rechtspraak een Strategische Evaluatie Agenda opgesteld. Hierbij sluit de Rechtspraak aan bij de rijksbrede Operatie Inzicht in Kwaliteit. Deze operatie heeft als doel meer inzicht te krijgen in de resultaten van beleid en deze inzichten te benutten om de maatschappelijke toegevoegde waarde van beleid te vergroten.

Doelstelling Strategische Evaluatie Agenda

De ambitie van de Strategische Evaluatie Agenda van de Rechtspraak is om meer inzicht te krijgen in de doelmatigheid en doeltreffendheid van de Rechtspraak. Deze inzichten kunnen worden gebruikt om de processen van de Rechtspraak te verbeteren, waardoor de maatschappelijke waarde van de Rechtspraak wordt vergroot. De Rechtspraak streeft naar een evaluatiestelsel waarbij de verkregen inzichten gebruikt kunnen worden om te leren en te verbeteren. Hierdoor kan de Rechtspraak leren van (en eigen ervaringen delen met) andere organisaties. De Strategische Evaluatie Agenda geeft een overzicht van de vele onderzoeken die door de Rechtspraak worden uitgevoerd. Hiermee wordt het mogelijk om de samenhang tussen de verschillende onderzoeken in kaart te brengen en wellicht te versterken.

Leren, bijsturen en verantwoorden

In de Strategische Evaluatie Agenda worden proactief keuzes gemaakt over welke vraagstukken wanneer en op welke manier gemonitord en/of geëvalueerd gaan worden. In de Strategische Evaluatie Agenda van de Rechtspraak staan alle onderzoeken ten behoeve van het ontwikkelen van bruikbare inzichten voor zowel leren als verantwoorden:

A. *Leren:* ervoor zorgen dat de kennis en inzichten die nodig zijn voor het ontwerpen en bijsturen en verbeteren van beleid en uitvoering tijdig beschikbaar zijn en leren mogelijk maken;
B. *Bijsturen en verantwoorden:* ervoor zorgen dat per thema zo goed mogelijk inzicht wordt verkregen in de doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid en de uitvoering daarvan. Hierdoor wordt het mogelijk waar nodig tijdig bij te sturen. Hierbij staan de maatschappelijke effecten van rechtspraak centraal.

Missie en visie van de Rechtspraak

De Strategische Evaluatie Agenda sluit aan op de vernieuwde missie, visie en Agenda van de Rechtspraak. Volgens de vernieuwde visie is de Rechtspraak rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt ze in op maatschappelijke ontwikkelingen. Deze 5 ambities zijn de komende jaren leidend bij het formuleren van beleidsdoelen en bestuurlijke afspraken met gerechten. Om de realisatie van deze visie te ondersteunen, worden op elk gebied evaluaties verricht (zie tabel 1). De verkregen inzichten kunnen worden gebruikt om de uitvoering van de 5 ambities bij te sturen. Daarnaast worden er diverse operationele en intern gerichte evaluaties gedaan.

Tabel 1: Strategische Evaluatie Agenda 2022-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Rechtvaardige rechtspraak					
Rechtvaardige rechtspraak: rechtszekerheid, rechtsgelijkheid en flexibiliteit		✓			
Veranderende rol en domein van de rechter *					
Internationale en Europese perspectieven op een eerlijke procedure in tijden van crisis	✓	✓			
Visitatie Rechtspraak					
Innovatieve opbouw informatie over jurisprudentie		✓			
Thermometer herwaardering enkelvoudige/ meervoudige kamer	✓				
Evaluatie opleiding van r(h)io's (rechters en raadsheren in opleiding)				✓	
Evaluatie werving en selectie van r(h)io's				✓	
Toegankelijke rechtspraak					
Onderzoek online zittingen	✓				
Tussentijdse evaluatie inloopkamers	✓				
Klantonderzoek Rechtspraak					
Evaluatie strategische IV governance Rechtspraak	✓				
Tijdige rechtspraak					
Doorlooptijden en inzet in zaken	✓				
Tussentijdse evaluatie inloopkamers	✓				
Bewaken strafrechtketen en civiele en bestuurlijke rechtspleging	✓	✓			
Transparante rechtspraak					
Tijdsbestedingsonderzoek		✓			✓
Accountantscontrole jaarverslag Rechtspraak en financial IT-audit	✓	✓	✓	✓	✓
Rechtspraak speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen					
Innovatieve opbouw informatie over maatschappelijke vraagstukken in relatie tot de Rechtspraak					
Maatschappelijke determinanten en prognoses van het beroep op de rechter *					
Effectiviteit van rechtspraak en rechterlijke vonnissen *					

	2021	2022	2023	2024	2025
Wisselwerking tussen economie en rechtspraak					
Wijkrechter Amsterdam	✓				
Wijkrechtbank Eindhoven	✓				
Regiolabs (pilot 'Scheiden zonder Schade')	✓				
Evaluatie inzet schuldenfunctionarissen	✓				
Vakinhoudelijk inclusieve rechtspraak		✓			
Kwantificering strafvorderlijke relevantie slachtoffergegevens	✓				
Onderzoek huisvesting en duurzaamheid	✓				
Evaluatie COVID-19 pandemie (IVO)	✓				
Operationele onderzoeken					
Accountantscontrole Rechtspraak en financial IT-audit	✓	✓	✓	✓	✓
IT audits: (DigiD, Interne PKI, IT beheer) ***	✓	✓	✓	✓	✓
Medewerkersonderzoek Rechtspraak					
Evaluatie stageconvenant Rechtspraak/OM	✓				
Evaluatie Tijdelijke procedure aanbeveling tot benoeming leden gerechtsbestuur		✓			

* Binnen de onderzoekslijnen maatschappelijke determinanten en prognoses van het beroep op de rechter, effectiviteit van rechtspraak en rechterlijke vonnissen en veranderende rol en domein van de rechter vinden meerdere onderzoeken plaats.

** Visitatie, klantonderzoek en medewerkersonderzoek zijn onderzoekslijnen waarbinnen meerdere onderzoeken plaatsvinden.

*** Keuzes voor het uitvoeren van specifieke IV-audits worden gepland en uitgevoerd binnen de geldende IV-governance. Het betreft uit te voeren operationele audits naar lopende en voorgenomen IT-projecten uit de jaarlijks vastgestelde IT-portfolio en naar aspecten van het door IVO uitgevoerde IT-beheer (onderwerpen als beveiliging informatiesystemen, privacy, penetratietests, DPIA's, EDP-audits, financial audits uit hoofde van jaarlijkse accountantscontrole).

Dit jaarplan is een uitgave van de Rechtspraak 2022.

